

2008. Predgovor

Izveštaj o vjerskoj slobodi u svijetu za 2008. godinu
Objavljuje Ured za demokraciju, ljudska prava i rad

Zašto se pripremaju izvještaji

Ovaj izvještaj State Department podnosi Kongresu u skladu sa 102. poglavljem, stavkom b, Zakona o vjerskoj slobodi u svijetu iz 1998. godine. Zakon propisuje da državni tajnik, uz pomoć izaslanika za vjersku slobodu u svijetu, treba Kongresu podastrijeti "godišnje izvješće o vjerskoj slobodi u svijetu, kao nadopunu najnovijem Izvještaju o ljudskim pravima, pružanjem dodatnih detaljnih podataka vezanih uz pitanja o vjerskoj slobodi u svijetu".

Kako se izvještaji pripremaju

Američka veleposlanstva pripremaju početne nacрте ovih izvještaja, prikupljajući podatke od raznih izvora, uključujući vladine i vjerske dužnosnike, nevladine organizacije, novinare, promatrače ljudskih prava, vjerske skupine i akademike. Ovo prikupljanje podataka može biti opasno i dužnosnici američkog State Departmenta u diplomaciji redovito daju sve od sebe u iscrpljujućim i katkad opasnim uvjetima, kako bi istražili prijave o kršenjima ljudskih prava, promatrali izbore ili priskočili u pomoć pojedincima koji su ugroženi zbog svojih vjerskih uvjerenja. Ured za vjersku slobodu u svijetu surađivao je u prikupljanju i analizi podataka za izvještaje po zemljama, oslanjajući se na stručnost ostalih ureda State Departmenta, vjerskih organizacija, ostalih nevladinih organizacija, dužnosnika stranih vlada, predstavnika Ujedinjenih naroda i ostalih međunarodnih i regionalnih organizacija i ustanova, te stručnjaka iz akademije i medija. U sastavljanju i uređivanju izvještaja o pojedinim zemljama, Ured za vjersku slobodu u svijetu savjetovao se sa stručnjacima za pitanja vjerske diskriminacije i progona, vjerskim vođama velikog broja vjera i stručnjacima za pravna pitanja. Vodeće načelo Ureda bilo je osigurati da se sve relevantne informacije procijene što objektivnije, što temeljitije i što poštenije.

Izvještajem će se koristiti čitav niz ministarstava, agencija i ureda američke vlade u oblikovanju politike, vođenju diplomacije, obavještavanju o dodjeli pomoći, provođenju obuke i dodjeli ostalih sredstava, a izvještaj će također pomoći da se utvrdi koje zemlje provode ili dopuštaju "osobito teška kršenja" vjerske slobode. Te se zemlje još nazivaju „zemljama koje osobito zabrinjavaju“.

Uputa za korištenje

Kad u ovom izvještaju piše da je neka zemlja "općenito poštivala" pravo na vjersku slobodu tijekom razdoblja pokrivenog izvještajem, ta rečenica znači da je ta zemlja nastojala zaštititi vjerske slobode u punom smislu. "Općenito poštivanje" je dakle najviši stupanj poštivanja vjerskih sloboda dodijeljen ovim izvještajem. Izraz "općenito poštivanje" koristi se zbog toga što su zaštita i promicanje vjerske slobode dinamična nastojanja i ne može se kategorički tvrditi da je neka zemlja, čak ni u najboljem slučaju, u potpunosti poštivala ovo pravo tijekom godine.

Zahvale

Izvješće iz 2008. godine odnosi se na razdoblje od 1. srpnja 2007. do 30. lipnja 2008. i opisuje godinu predanog nastojanja stotina dužnosnika diplomacije i državnih službenika u State Departmentu i američkim misijama u inozemstvu. Zahvaljujemo velikom broju dužnosnika u našim veleposlanstvima i konzulatima u inozemstvu na praćenju i promicanju vjerske slobode, te na detaljnom bilježenju stanja vjerskih sloboda. Osim toga, na marljivom radu i neumornoj predanosti vjerskim slobodama zahvaljujemo ljudima u Uredu za vjerske slobode u svijetu, koji su svojim radom omogućili izdavanje ovog izvješća, a to su: Clarissa Adamson, Nasreen Badat, Judson Birdsall, Mary Anne Borst, Randy Brandt, Natalia Buniewicz, Barbara Cates, Keeley Chorn, Warren Cofsky, A. Jack Croddy, Doug Dearborn, Daniel DeVougas, Lauren Diekman, Lauren Doll, Augustine Fahey, Carrie Flinchbaugh, Albert Gombis, Hakim Hasan, Nancy Hewett, Victor Huser, Emilie Kao, Justin Kern, Gwendolyn Mack, Safia Mohamoud, Joannella Morales, Fatema Munis, Aaron Pina, David Rodearmel, Abigail Skeans, Lauren Smith, H. Knox Thames, Alexandra Tovar, Gregory Trunz, Raizza Ty i Jessica Vu. Rad svih ovih osoba unapređuje slobodu, osigurava točnost u izvještavanju i donosi nadu ugnjetavanim ljudima u cijelom svijetu. Objavljeno u rujnu 2008. godine.

Objavljeno 19. rujna 2008 godine.

Izveštaj o vjerskoj slobodi u svijetu za 2008. godinu

Objavljuje Ured za demokraciju, ljudska prava i rad

Svatko ima pravo na slobodu misli, savjesti i vjere. To pravo uključuje slobodu promjene vjere ili vjerovanja i slobodu izražavanja svoje vjere ili vjerovanja u učenju, praksi, štovanju i obilježavanju, bilo samostalno ili u zajednici s ostalima, u javnosti ili na samo.

-Članak 18. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima

Pravo na slobodu vjere u mnogim se zemljama svijeta ponovno, a u nekim slučajevima i sve više krši. Više od polovine stanovnika svijeta živi u režimima koji ozbiljno ograničavaju ili zabranjuju slobodu svojih građana da proučavaju, vjeruju, obilježavaju i slobodno prakticiraju vjeru po svom izboru. Vjernici i vjerske zajednice trpe kršenja svojih prava na vjersku slobodu iza kojih stoji vlada ili ih vlada dopušta.

--Zakon o vjerskoj slobodi u svijetu, iz 1998.

Ove godine obilježavamo godišnjicu dva veoma važna dokumenta za vjersku slobodu - Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima iz 1948. i Zakona o vjerskoj slobodi u svijetu, iz 1998. godine. 18. članak Univerzalne deklaracije već šest desetljeća služi kao standard za mjerenje poštovanja istinske vjerske slobode od strane vlada, a istodobno predstavlja i nadu onima koji trpe progon i zlostavljanje. Donošenje Zakona o vjerskoj slobodi u svijetu prije deset godina stavilo je novi naglasak i strukturu na američki tradicionalni prioritet promicanja vjerske slobode. Mnogo je dobra proizašlo iz ove pojačane pozornosti. Mnogi vjernici uživali su u novo-nađenim slobodama, a u nekim su se zemljama poboljšale vladine politike vezane uz vjeru. Ipak, unatoč ovakvom napretku, gore opisani uvjeti poštivanja tog zakona i dalje daju točnu sliku o stanju vjerske slobode u mnogim zemljama svijeta.

Zbog tih kršenja vjerske slobode i kontinuiranih slučajeva izravnog progona, vlada Sjedinjenih Država čvrsto zagovara poštivanje ovog univerzalnog ljudskog prava. Zakon o međunarodnoj vjerskoj slobodi pojačao je važnost ovog ključnog cilja vanjske politike otvaranjem položaja izaslanika za međunarodnu vjersku slobodu i Ureda za međunarodnu vjersku slobodu, pri američkom State Departmentu, te propisivanjem obveznog godišnjeg izdavanja ovog izvješća. S ovim i ostalim oruđima za zagovaranje i zaštitu vjerske slobode, Sjedinjene Države potiču poštivanje međunarodnih obveza, osuđuju kršenja vjerske slobode i potiču poštivanje vjerske slobode kao temeljnog prava svih ljudi.

Izveštaj o vjerskim pravima u svijetu za 2008. godinu jedan je od najočitijih rezultata ovog nastojanja, i služi kao svjedočanstvo suradnje desetaka dužnosnika State Departmenta u veleposlanstvima i konzulatima u cijelom svijetu, u regionalnim i funkcionalnim uredima, te u Uredu za međunarodnu vjersku slobodu. Svi su oni neumorno radili na prikupljanju ovih sveobuhvatnih dokumenata. S više od osamsto stranica i izvještajima o 198 zemalja i teritorija, Godišnji izvještaj daje savršen pregled. Međutim, ovaj rad ne bi bio moguć bez velikog doprinosa vjerskih skupina, nevladinih organizacija i pojedinaca koji su posvetili živote obrani ljudskog dostojanstva. Postojeća potpora američkog Kongresa također je hvale vrijedna. Ukratko, Godišnji izvještaj smatramo proširenjem potpore američkog naroda onima koji se u tišini bore za svoja vjerska prava u cijelom svijetu.

Istodobne godišnjice Zakona o međunarodnim ljudskim pravima i Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima podsjećaju nas na univerzalnost ljudskih prava koje ovi dokumenti štite. Za pitanje vjerske slobode ključan je Članak 18 Univerzalne deklaracije koji štiti unutarnje pravo vjerovanja, vanjsko pravo štovanja i dijeljenja, pravo pojedinca da izabere i osobno pravo da to

učini bez straha od vladinog upletanja ili nanošenja štete. Treba napomenuti da je Charles Malik, arapski diplomat iz Libanona, 1948. godine, zajedno s Eleanorom Roosevelt, odigrao ključnu ulogu u formuliranju ovog članka. Kasnije je Malik izjavio da Univerzalna deklaracija svakoga podsjeća da,

...je rođen slobodan i ravnopravan po dostojanstvu i pravima s ostalim ljudima, da mu je priroda dala razum i savjest, da ne može biti u ropstvu ili sužanjstvu, da ne može biti podvrgnut proizvoljnom uhićenju, da se smatra nevinim dok se ne dokaže da je kriv, da je njegova osobnost nepovrediva, da ima prirodno pravo na slobodu misli, savjesti, vjere i izražavanja.

S obzirom na globalni konsenzus o važnosti vjerske slobode, Sjedinjene Države rade na tome da potaknu sve vlade da podrže svoje međunarodne obveze i predanosti bez zagovaranja specifično američkog pristupa tom pitanju. Osim Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima, vjersku slobodu štite brojni međunarodni instrumenti, uključujući Međunarodni ugovor o civilnim i političkim pravima, Deklaraciju o iskorjenjivanju svih oblika netrpeljivosti i diskriminacije temeljene na vjeri ili vjerovanju, Helsinški sporazum, Europsku konvenciju o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, Afričku povelju o ljudskim pravima i pravima naroda i Američku konvenciju o ljudskim pravima. Dijelove ovih važnih dokumenata koji se bave vjerskom slobodom možete pronaći u dodatku ovom Godišnjem izvještaju.

I dok ove godine obilježavamo desetljeće napornog rada u skladu sa Zakonom o vjerskoj slobodi u svijetu i 60 godina međunarodne predanosti univerzalnim ljudskim pravima, te godišnjice slavimo svjesni golemog posla koji nam prethodi.

Kao što je predsjednik Bush nedavno zamijetio na u Bijeloj kući proslavi desetogodišnjice Zakona o vjerskoj slobodi u svijetu:

Ovo zakonodavstvo koje danas obilježavamo nastalo je na tradiciji koja je definirala našu naciju. Napokon, kad su prvi doseljenici usvojili Prijedlog zakona o pravima, prva sloboda koju su negovali bila je sloboda vjeroispovijesti. Uvidjeli su da je najosnovnija sloboda koju čovjek može imati pravo na štovanje. (...) Blagoslovljeni smo što živimo u zemlji u kojoj se sloboda poštuje. Ipak, u velikom broju zemalja ugnjetavanje, netrpeljivost i tiranija sprečavaju izražavanje te slobode.

Dakako, primicanje vjerske slobode nikako ne leži samo u rukama vlade Sjedinjenih Država, nego je to cilj koji dijele mnoge druge vlade, brojne vjerske i nevladine organizacije i osobito oni koji trpe zbog svojih uvjerenja.

Iako sam imao povlasticu predstaviti sedam Godišnjih izvještaja, i dalje se divim hrabrosti pojedinaca iz cijelog svijeta koji se zalažu za svoja uvjerenja, koji zagovaraju vjersku slobodu i koji se ne daju ušutkati zastrašivanjem i nasiljem. Tim ljudima želimo služiti i njima je ovaj izvještaj posvećen. Također mi je čast što više od šest godina radim s nevjerovatno predanim timom zagovornika vjerske slobode u Uredu za vjersku slobodu u svijetu. Uspjesi koje smo vidjeli tijekom ovog razdoblja dokaz su njihove marljivosti.

Ostalo je još mnogo posla, i zbog činjenice da milijunima ljudi njihove vlade uskraćuju pravo da vjeruju, prakticiraju i štiju slobodno, Sjedinjene Države će nastaviti težiti uspostavi i obrani vjerskih prava svih ljudi bilo gdje u svijetu. Iskreno bismo željeli da im naša nastojanja i nastojanja drugih koji rade na ovome nastojanju, donesu novi osjećaj nade i, s vremenom, pridonesu procvatu ove dragocjene slobode u svim krajevima zemaljske kugle.

John V. Hanford, III.
Izaslanik za vjersku slobodu u svijetu

Objavljeno 19. rujna 2008. godine

Izveštaj o vjerskoj slobodi u svijetu za 2008. godinu

Objavljuje Ured za demokraciju, ljudska prava i rad

Godišnji izvještaj

Svrha je ovog izvještaja zabilježiti stanje poštivanja vjerske slobode u svim zemljama svijeta tijekom najnovijeg izvještajnog razdoblja od 1. srpnja 2007. do 30. lipnja 2008. Prvenstveni nam je cilj dokumentirati djelovanja vlada - onih koje zabranjuju vjersko izražavanje, progone vjernike i dopuštaju nasilje nad vjerskim manjinama, kao i onih koje štite i promiču vjersku slobodu. Također izvještavamo o društvenim pogledima na vjeru i vjerske manjine i bilježimo pozitivne i negativne radnje koje poduzimaju nevladini subjekti. Nastojimo izvještavati pošteno i točno, i imati obzira prema složenosti pitanja vjerske slobode.

Vjerska sloboda kao ključni cilj američke vanjske politike

Promicanje vjerske slobode za sve središnja je stvar američkog identiteta i ključni cilj američke vanjske politike. Naše zagovaranje vjerske slobode temeljeno je u našoj predanosti promicanju poštivanja ljudskih prava i temeljnih sloboda u cijelom svijetu. Pravo na vjerovanje ili nevjerovanje, bez straha od vladinog upletanja ili ograničavanja, nužno je za ljudsko dostojanstvo, živo civilno društvo i održivu demokraciju. I Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima i Međunarodni ugovor o civilnim i političkim pravima izražavaju pravo na slobodu misli, savjesti i vjere.

State Department prati vjerske progone i diskriminaciju u svijetu, provodi politiku, pokreće inicijative, financira programe i aktivno, bilateralno i multilateralno, radi na poticanju većeg poštovanja vjerske slobode.

Ograničavanje vjerske slobode pod okriljem države

Svi se ljudi povode za određenim ključnim vjerovanjima, a velika većina svjetskog stanovništva ta vjerovanja temelji na vjerskim uvjerenjima. Sukladno tome, s pravom možemo reći da većina ljudi vjersku slobodu smatra temeljnim ljudskim pravom, a ograničavanje vjere i njezina prakticiranja uvreda je ljudskome dostojanstvu.

Pravo na vjersku slobodu može se kršiti na mnogo načina, kako očitih tako i onih profinjenih. Korisno je prepoznati da kršenja ili ograničavanja vjerske slobode mogu imati razne oblike, kao što to nagovještava pet širokih kategorija o kojima će biti riječi u daljnjem tekstu.

Prvo, najteža kršenja događaju se u određenim totalitarnim i autoritarnim režimima koji žele nadzirati vjersku misao i izražavanje. Takvi režimi neke skupine smatraju neprijateljima države zbog toga što njihova vjerska uvjerenja ili pripadnost nekom drugom autoritetu osim države smatraju prijetnjom. Neke vlade koriste se sigurnosnim razlozima, poput vjerski utemeljenog terorizma kao izgovorom za sprečavanje miroljubive vjerske prakse. U ovom se izvještaju razlikuju skupine vjernika koje izražavaju opravdano političko nezadovoljstvo i one koje se koriste vjerom za zagovaranje nasilja protiv drugih vjerskih skupina ili države.

Drugo, ozbiljna se kršenja odvijaju u kontekstu državnog neprijateljstva prema manjinskim ili neprihvaćenim vjerskim skupinama. Budući da nemaju puni nadzor nad ovim skupinama, neke vlade zastrašuju i maltretiraju vjerske manjine i dopuštaju njihovo društveno zlostavljanje. U teškim slučajevima, vlade mogu tražiti da se pripadnici manjinskih skupina odreknu svoje vjere ili ih prisiljavaju da se odsele ili čak da napuste zemlju. U ovom se izvještaju bilježi međusobna povezanost vjerske i nacionalne pripadnosti, osobito u slučajevima kad je vlada u kojoj dominira većinska nacionalno-vjerska skupina sprečavala vjersko izražavanje manjinskih skupina. U izvještaju se također navode slučajevi kad su vlade neprijateljski djelovale prema manjinskoj vjerskoj skupini zbog političke ideologije ili pripadnosti te skupine.

Treća kategorija kršenja proizlazi iz nemogućnosti države da se obračuna sa silama netrpeljivosti prema određenim vjerskim skupinama. U tim zemljama zakoni mogu braniti vjersku diskriminaciju ili progon, ali dužnosnici ne sprečavaju napade, maltretiranje i druga štetna djela prema

određenim pojedincima ili vjerskim skupinama. Za zaštitu vjerske slobode nisu dovoljni samo dobri zakoni i politike. Vlade imaju odgovornost aktivno raditi na svim razinama na sprečavanju kršenja, privođenja prekršitelja pravdi, osiguranju naknade žrtvama i proaktivnom poticanju okoline poštovanja i tolerancije za sve ljude.

Četvrto, kršenja se događaju kad je vlada donijela diskriminirajuće zakonodavstvo ili poduzela konkretne radnje kojima favorizira većinske vjeroispovijesti. Ovakve okolnosti često su posljedica povijesne dominacije većinske vjerske skupine i mogu dovesti do institucionaliziranih predrasuda prema novim ili povijesno manjinskim vjerskim zajednicama. U ovom se izvještaju navode slučajevi u kojima je vladino usvajanje određenog tumačenja većinske vjeroispovijesti dovelo do ograničenja čak i nad pripadnicima većinske vjere.

Peta kategorija obuhvaća praksu diskriminacije određenih vjera tako da ih se naziva opasnim "kultovima" ili "sektama". Ova vrsta ograničenja katkad se događa čak i u zemljama u kojima se vjerska sloboda inače poštuje.

Multilateralni, regionalni i globalni izazovi vjerskim slobodama

Postoji čitav niz nastojanja da se potkopa pravo na vjersku slobodu, uključujući one koji se protežu i na multilateralne forume. Na primjer, tijekom proteklog desetljeća Organizacija islamske konferencije, međuvladina organizacija koja okuplja 57 država s većinskim ili značajnim dijelom muslimanskog stanovništva, preko sustava Ujedinjenih naroda nastojala je oslabiti zaštitu vjerske slobode. Na primjer, ta je organizacija putem pakistanskog izaslanstva na sjednici UN-ovog Vijeća za ljudska prava u prosincu 2007. godine izjavila da taj blok ne priznaje pravo pojedinaca na slobodnu promjenu vjere. Nekoliko delegacija Organizacije islamske konferencije javno se izjasnilo za taj stav i ta je organizacija spriječila konsenzus o važnoj rezoluciji vezanoj uz vjersku slobodu.

Problematično dugoročno nastojanje Organizacije islamske konferencije bilo je promicanje pojma "blaćenje religija" u UN-ove rezolucije i izvještaje. Taj je naziv nastao 1999. u sklopu pojma "blaćenje Islama", a Organizacija islamske konferencije ga je proširila kako bi obuhvatio poštivanje svih vjeroispovijesti, ali Islam ostaje jedina posebno napomenuta vjera u rezolucijama koje su na ovu temu donijeli UN-ovo Vijeće za ljudska prava i Opća skupština. Pod izgovorom zaštite vjerske prakse i promicanja trpeljivosti, ovom se idejom nastoji ograničiti sloboda vjeroispovijesti i prava svih pojedinaca na neslaganje ili kritiziranje vjere, osobito Islama. Ovim se konceptom također koriste neke vlade kako bi opravdale radnje koje selektivno kažnjavaju građanski neposluš, koje sprečavaju kritiku političkih struktura i koje ograničavaju vjerski govor manjinskih vjerskih zajednica, disidenata unutar većinske vjere i osoba koje ne pripadaju nijednoj vjeri. Uvođenjem pojma „blaćenje“ zapravo se bogohulni zakoni koji su na snazi u mnogim članicama Organizacije nastoje proširiti na međunarodnu razinu. Premda se Sjedinjene Države protivne radnjama koje su uvredljive za određene vjerske tradicije, uključujući Islam, pojam "blaćenje religija" ne podudara se sa slobodom vjere i slobodom izražavanja, a pristup Organizacije islamske konferencije oslabit će zaštitu ljudskih prava, uključujući zaštitu manjinskog muslimanskog stanovništva. Prisilni povratak osoba iz druge zemlje kako bi se suočili s progonom ili zlostavljanjem u njihovoj zemlji u znak odmazde zbog njihovih vjerskih aktivnosti, također uvelike zabrinjava Sjedinjene Države. Tijekom razdoblja obuhvaćenog ovim izvještajem, kineska vlada navodno je tražila prisilan povratak nekoliko muslimana koji žive u inozemstvu, uključujući i Saudijsku Arabiju i Pakistan, od kojih su neki navodno prosvjedovali protiv ograničenja nametnutih Hajj religiji i poticali druge Muslimane da se mole i poste tijekom Ramazana.

Ograničavanje preobraćanja nekoga drugoga na svoju vjeru i mogućnosti odabiranja vlastite vjere i dalje je zabrinjavalo. Često s namjerom da zaštite vjerovanja, tradiciju i ideologiju većinske ili dominantne vjere, vlade su poduzimale mjere za ograničavanjem prava pojedinaca na preobraćanje i na promjenu vjere. Neke zemlje, poput Malezije, Grčke i Izraela, nastavile su provoditi zakone koji ograničavaju aktivnosti miroljubivog preobraćanja. Druge zemlje donijele su ili uvele zakone kojima zabranjuju preobraćanje. Šest od dvadeset osam država Indije donijelo je zakone kojima zabranjuju preobraćanje, a šesta je to učinila tijekom razdoblja obuhvaćenog ovim izvještajem. U Šri Lanki je prijedlog zakona o zabrani preobraćanja na nacionalnoj razini, predložen 2004. godine, i dalje u razmatranju. Premda ovi zakoni ne brane eksplicitno preobraćanje, oni krše pravo pojedinca da se preobraćuje i favoriziraju većinsku vjeroispovijest. Neke zemlje s većinskim muslimanskim stanovništvom, poput Egipta, Malezije i Saudijske

Arabije, nastavile su dopuštati pravo na preobraćanje drugih samo muslimanima i/ili provoditi stroge zakone protiv onih koji se odluče preobratiti na drugu vjeru. Mjere koje te vlade poduzimaju u sukobu su s pravom na slobodu vjere, koji štiti pravo pojedinca da se preobradi, da izrazi svoja vjerska gledišta i da komunicira o vjerskim idejama.

Za razliku od svog tradicionalnog poštivanja vjerske slobode, Kazahstan, Kirgiška Republika i Tadžikistan uveli, su problematične zakonodavne promjene u postojeće vjerske zakone koje će postaviti značajna ograničenja na ovo pravo. U Kazahstanu je parlament uveo novi nacrt amandmana na zakone o vjeri koji bi, između ostalog, uspostavili veća ograničenja na proceduru registracije, zabranili manjim skupinama da propovijedaju ili podučavaju izvan skupine, ograničili objavljivanje vjerske literature i zahtijevali ovlaštenje lokalne uprave za izgradnju vjerskih objekata. U Kirgiškoj Republici, nacrt zakona o vjeri, koji parlament upravo razmatra, povećao bi broj članova potreban za službenu registraciju vjerske organizacije sa 10 na 200, ukinuo bi civilno služenje vojnog roka za sve osim za svećenike i svećenike laike, zabranio preobraćanje i zabranio preobraćanje kirgiških građana na neku drugu vjeru. I na kraju, nacrt zakona o vjeri koji se razmatra u Tadžikistanu regulirao bi registraciju i pravni status vjerskih skupina i udruga, ograničio vjersku izobrazbu i literaturu i ograničio ostale vidove vjerskog izražavanja.

Tijekom izvještajnog razdoblja neke su vlade pojačale nastojanja u promicanju trpeljivosti, dijaloga i okoline koja pridonosi suživotu pripadnika različitih vjera. U listopadu 2007. jordanski Kraljevski institut za islamsku misao Aal al-Bayt predvodio je nastojanja koja su dovela do toga da je 13. listopada 2007. godine objavljeno otvoreno pismo u kojemu se poziva na međuvjerski dijalog koji će se temeljiti na ljubavi prema Bogu i bližnjima. Dokument pod nazivom "Zajednička riječ između nas i tebe" objavilo je 138 muslimanskih vođa, svećenika i učenjaka i uputilo ga kršćanima u cijelom svijetu. Institut je prikupio potpise za dokument Zajednička riječ koji predstavlja svih osam škola islamske misli. Dokument je dovršen na konferenciji koju je ugostio Institut pod pokroviteljstvom kralja Abdulaha u rujnu 2007. godine. Na konferenciji su se okupili predstavnici iz četrdeset islamskih i neislamskih zemalja. Od 4. do 6. lipnja 2008. vlada Saudijske Arabije organizirala je zajedno s Ligom muslimanskog svijeta međuvjersku konferenciju u Meki. Cilj konferencije bio je promicanje jedinstva među različitim islamskim sektama. Konferenciji su prisustvovali bivši iranski predsjednik Akbar Hashemi Rafsanjani, kao i saudijski veliki muftija Abdulaziz Al al-Sheik. Kao nastavak, kralj Abdulah je zajedno sa španjolskim kraljem Juanom Carlosom I. bio domaćin međuvjerske konferencije u Madridu, na kojoj su sudjelovali istaknuti vjerski čelnici islama, kršćanstva i židovstva.

Ostatak ovog sažetka sastoji se od dva dijela. Prvi dio donosi sažetak o radnjama koje je američka vlada poduzela u unapređenju vjerske slobode u svijetu u zemljama s popisa "zemalja koje osobito zabrinjavaju" zbog osobito teških kršenja vjerske slobode. U Drugom dijelu daje se sažetak uvjeta u velikom broju zemalja u kojima je vjerska sloboda veoma značajna, uključujući i zemlje koje osobito zabrinjavaju. U tom se dijelu za svaku zemlju navodi zakonska situacija i relevantni propisi, te se navode primjeri određenih vladinih kršenja ili pozitivnih koraka koje su vlade poduzele u promicanju ili zaštiti vjerske slobode. U većini slučajeva te zemlje pokazuju jedan ili više oblika gore navedenih kršenja.

1. DIO: DJELOVANJE SAD-a U ZEMLJAMA KOJE OSOBITO ZABRINJAVAJU

Zakon o vjerskoj slobodi u svijetu iz 1998. propisuje godišnji pregled poštivanja vjerskih sloboda u cijelom svijetu i stavljanje zemalja koje su se u razdoblju na koje se izvještaj odnosi " bavile osobito teškim kršenjima vjerskih sloboda ili su takvo kršenje dopuštale" na popis "zemalja koje osobito zabrinjavaju". Nakon stavljanja na popis može doći do razdoblja pregovora, u kojemu Sjedinjene Države nastoje raditi s dotičnom zemljom na uvođenju promjena. Nakon toga, ovisno o rezultatima tih razgovora, državni tajnik odabire jedan ili više koraka, u skladu sa Zakonom o vjerskoj slobodi u svijetu. Ti koraci kreću se od primjene sankcija do pregovora o bilateralnom sporazumu. Tijekom čitave godine, izaslanik za vjersku slobodu u svijetu i njegov ured poduzimaju korake za promicanje vjerskih sloboda u svakoj zemlji s popisa. U ovom su poglavlju navedeni koraci ostalih dužnosnika američke vlade za promicanje vjerskih sloboda i poticanje vlada da poduzmu pozitivne korake za poboljšanje stanja vjernika. Trenutačno se na popisu nalaze sljedeće zemlje: Burma, Kina, Sjeverna Koreja, Iran, Sudan, Eritreja, Saudijska Arabija i

Uzbekistan. Dodatni detalji o mjerama SAD-a u zemljama s popisa i ostalim zemljama mogu se pronaći u izvještajima za pojedinu zemlju.

Burma

Svake godine od 1999. državni tajnik stavio je Burmu na popis zemalja koje osobito zabrinjavaju. Tijekom izvještajnog razdoblja državni je tajnik ostavio na snazi sankcije koje se sastoje od zabrane izvoza ili nekog drugog prijenosa obrambenih artikala i obrambenih usluga, sukladno Zakonu o nadzoru izvoza naoružanja, u sklopu Zakona o vjerskoj slobodi u svijetu. Američka vlada nametnula je čitav niz financijskih i trgovinskih sankcija Burmi zbog njezinih kršenja ljudskih prava. Američka vlada zagovarala je vjersku slobodu na svim razinama društva, uključujući vladine dužnosnike, vjerske vođe, građane, akademike, strane diplomate i predstavnike međunarodnih tvrtki i medija. Svojim djelovanjem i putovanjem, kad ih dužnosnici režima nisu u tome spriječili, predstavnici veleposlanstva ponudili su potporu mnogim, inače izoliranim, lokalnim nevladinim organizacijama i vjerskim vođama, s kojima su razmijenili informacije. SAD su financirale UNHCR-ov program izdavanja osobnih iskaznica rohingya muslimanima bez dokumenata, u nastojanju da olakšaju njihov opis u knjige rođenih i knjige vjenčanih, te pristup osnovnom obrazovanju i zdravstvenoj skrbi.

Kina

Državni je tajnik Narodnu Republiku Kinu stavio na popis zemalja koje osobito zabrinjavaju svake godine od 1999. godine. Tijekom izvještajnog razdoblja, državna je tajnica ostavila na snazi sankcije, koje obuhvaćaju ograničenje izvoza instrumenata i opreme za nadzor i otkrivanje zločina, sukladno Zakonu o autorizaciji međunarodnih odnosa, u sklopu Zakona o vjerskoj slobodi u svijetu. Američki State Department, američko veleposlanstvo u Pekingu i glavni konzulat u Chengduu, Guangzhou, Šangaju i Shenyangu zajedničkim su snagama nastojali potaknuti veću vjersku slobodu u Kini, osuđujući kršenja i potpomažući pozitivne trendove. Američki su dužnosnici, kako u javnosti, tako i privatno, višekratno poticali kinesku vladu da poštuje ustavna i međunarodno priznata prava svojih građana da izražavaju vjersku slobodu i da puste sve zatvorenike koji su osuđeni zbog vjerskih aktivnosti. Predsjednik Bush potaknuo je pitanje vjerske slobode tijekom sastanaka s predsjednikom Hu Jintaom, pa tako i tijekom samita Azijsko-pacifičke gospodarske suradnje (APEC) održanog u rujnu 2007. godine u Sydneyu. Državna tajnica Condoleezza Rice izrazila je zabrinutost vezano uz vjersku slobodu tijekom više sastanaka s višim kineskim dužnosnicima, te je nakon prosvjeda u Tibetu u ožujku 2008. godine dala izjavu u kojoj poziva kinesku vladu da ukine ograničenja na prakticiranje tibetanskog budizma koja su pridonijela napetostima u autonomnoj pokrajini Tibet i drugim tibetanskim područjima. Izaslanik za međunarodnu vjersku slobodu i pomoćnik državne tajnice za demokraciju, ljudska prava i rad u svibnju je izrazio zabrinutost o pitanju vjerske slobode u razgovorima SAD-a i Kine o ljudskim pravima, te na zasebnim sastancima s kineskom vladom u Pekingu i Washingtonu. Američki veleposlanik u Kini i ostali viši dužnosnici naglasili su probleme vjerske slobode i slučajeve pojedinačnih vjerskih zatvorenika savjesti u javnim govorima i u diplomatskim odnosima s kineskim dužnosnicima.

Eritreja

Državna je tajnica Eritreju prvi put stavila na popis zemalja koje posebno zabrinjavaju 2004. godine. U sklopu Zakona o vjerskoj slobodi u svijetu, državna tajnica naredila je zabranu komercijalnog izvoza u Eritreju obrambene robe i usluga koje podliježu Zakonu o nadzoru izvoza naoružanja, uz izuzetak određene robe, poput one koja se koristi u mirovnim i antiterorističkim nastojanjima. Američki veleposlanik i drugi dužnosnici veleposlanstva postavili su pitanje pritvaranja i ograničavanja neregistriranih vjerskih skupina dužnosnicima u predsjednikovu uredu, ministarstvu vanjskih poslova i Ministarstvu pravosuđa, kao i vođama jedine zakonite političke stranke, Narodne fronte demokracije i pravde. Unatoč višestrukim nastojanjima, vlada nije dopustila dužnosnicima američkog veleposlanstva da se sastanu s vladinim tijelima odgovornim za vjerska pitanja.

Iran

Svake godine od 1999. državni tajnik stavio je Burmu na popis zemalja koje osobito zabrinjavaju u skladu sa Zakonom o međunarodnim vjerskim slobodama, zbog osobito teških kršenja vjerske slobode. Sjedinjene Države nemaju diplomatske odnose s Iranom i stoga ne mogu izravno utjecati na ograničenja koje iranska vlada postavlja na vjersku slobodu. Američka je vlada snažno

izrazila svoje protivljenje vladinom okrutnom i ugnjetavačkom ponašanju prema vjerskim manjinama putem javnih izjava i izvještaja, potpore relevantnim nastojanjima UN-a i nevladinih organizacija, te diplomatskim inicijativama koje su obuhvaćale suradnju s ostalim državama koje su zabrinute za vjersku slobodu u Iranu. Sjedinjene Države pozivaju ostale zemlje koje imaju bilateralne odnose s Iranom da iskoriste te veze kako bi pritisknule Iran po pitanju vjerske slobode i ljudskih prava. Američki je State Department mnogo puta javno govorio o stanju s kojim je suočena židovska zajednica u Iranu (koja po iranskom Ustavu ima zajamčenu slobodu štovanja) kao i pripadnici vjere baha'i (na koje režim gleda kao na otpadnike). Američka je vlada također potaknula ostale vlade da daju slične izjave. Američka vlada javno je osudila Iran u UN-ovim rezolucijama zbog njegova kršenja ljudskih prava, osnovnih sloboda i ponašanja prema vjerskim manjinama. Godine 2005. i 2006. Opća skupština UN-a odobrila je rezolucije, čije su Sjedinjene Države bile supredlagatelj, koje se, između ostalih kršenja ljudskih prava i temeljnih sloboda, izričito tiču pitanja vjerske slobode. Godine 2007. Opća skupština UN-a donijela je još jednu rezoluciju protiv Irana, u kojoj, između ostalog, osuđuje njegovo ponašanje prema manjinskim vjerskim skupinama, uključujući skupinu baha'i.

Sjeverna Koreja

Državna tajnica Demokratsku Narodnu Republiku Koreju stavila je na popis zemalja koje osobito zabrinjavaju svake godine od 2001. Tijekom razdoblja obuhvaćenog ovim izvještajem, državna tajnica ostavila je na snazi sankcije, koje obuhvaćaju ograničenje normalnih trgovinskih odnosa i ostalih trgovinskih povlastica, sukladno Zakonu o trgovini iz 1974. godine i Jackson-Vanikovom amandmanu, u sklopu Zakona o vjerskoj slobodi u svijetu. Sjedinjene Države nemaju diplomatske odnose sa Sjevernom Korejom, ali izražavaju zabrinutost o vjerskoj slobodi u toj zemlji na multilateralnim forumima i bilateralno, s ostalim vladama, osobito onima koje imaju diplomatske odnose s tim režimom. Sjedinjene Države dale su jasno do znanja da bi ta zemlja mogla normalizirati odnose sa Sjedinjenim Državama samo nakon dijaloga o stanju ljudskih prava u toj zemlji. Američki State Department redovito se službeno sastaje s prebjecima iz Sjeverne Koreje, te s nevladinim organizacijama koje su svoje napore usmjerile na tu zemlju. U prosincu 2007. Opća skupština UN-a usvojila je rezoluciju, kojoj su Sjedinjene Države bile supredlagatelj, kojom se osuđuje loše stanje ljudskih prava u toj zemlji, izražavajući osobitu zabrinutost zbog „kontinuiranih izvještaja o sustavnom, proširenom i ozbiljnom kršenju“ ljudskih prava. Rezolucijom se ta zemlja poziva da ispuni svoje obveze u skladu s instrumentima zaštite ljudskih prava čija je potpisnica, te se dodatno potiče vlada da primi posebnog predstavnika UN-a u posjet i da osigura humanitarnim organizacijama slobodan pristup zemlji. Osim toga, američki State Department nastavio je osiguravati novčana sredstva Nacionalnoj zakladi za demokraciju, za potporu nevladinim organizacijama sa sjedištem u Koreji u njihovim nastojanjima da poboljšaju i prošire nadzor i izvještavanje o stanju ljudskih prava u toj zemlji. Radio postaje *Free Asia* i *Voice of America* također redovito emitiraju na korejskom jeziku. Od svog imenovanja na tu dužnost 2005. godine, posebni izaslanik SAD-a za ljudska prava u Sjevernoj Koreji poticao je ostale zemlje da se pridruže sve većoj međunarodnoj kampanji koja poziva Sjevernu Koreju da riješi pitanje ljudskih prava i kršenje vjerske slobode u zemlji.

Saudijska Arabija

Državna tajnica Saudijsku Arabiju prvi je put stavila na popis zemalja koje osobito zabrinjavaju 2004. godine. 2006. godine, zbog nove politike koju je potvrdila saudijska vlada, državna tajnica ukinula je sankcije "s ciljem promicanja zakona". Tijekom razdoblja obuhvaćenog ovim izvještajem, viši američki dužnosnici i dužnosnici veleposlanstva više su se puta sastali s višim dužnosnicima saudijske vlade i vjerskim vođama vezano uz pitanja vjerske slobode. Unatoč činjenici da je vjerska sloboda u Saudijskoj Arabiji i dalje ozbiljno ograničena, tijekom ovog izvještajnog razdoblja bilo je postupnih poboljšanja na određenim područjima, kao što su bolja zaštita prava na posjedovanje i uporabu osobnih vjerskih materijala, veća ograničenja vjerske policije i veći nadzor nad njima i veća mogućnost javnih i privatnih proslava šijitskih blagdana u oazi Qatif u Istočnoj provinciji. Također je bilo pozitivnih rezultata koji bi mogli dovesti do važnih dodatnih poboljšanja u budućnosti. Na primjer, vlada je naglasila svoju politiku zaustavljanja širenja netrpeljivosti i borbe protiv ekstremizma, kako unutar islama, tako i prema nemuslimanskim vjerskim skupinama, u zemlji i inozemstvu. U sklopu ovog nastojanja, vlada je ponovno potvrdila svoju politiku reforme obrazovnog sustava, uključujući obuku učitelja, reformu nastavnog programa i revidiranje udžbenika iz kojih će se izbaciti tekstovi koji sadrže netrpeljivost

prema ostalim vjerama. Vlada je nastavila izražavati svoj cilj "uravnoteženog razvoja", obećanjima o većem razvoju infrastrukture u većinskim šiitskim i ismailijskim područjima u Istočnoj provinciji i provinciji Najran. Značajan ovogodišnji napredak bio je početak procesa međuvjerskog dijaloga na čelu s kraljem Abdulahom bin Abdul Aziz Al Saudom.

Sudan

Svake godine od 1999. državni tajnik stavljao je Sudan na popis zemalja koje posebno zabrinjavaju. Tijekom izvještajnog razdoblja, među brojnim američkim sankcijama Sudanu, državna tajnica ostavila je na snazi jednu sankciju koja se sastoji od mogućnosti Sjedinjenih Država da se suzdrže ili usprotive zajmovima ili drugim načinima uporabe novčanih sredstava međunarodnih financijskih institucija za Sudan, sukladno Zakonu o međunarodnim financijskim institucijama u sklopu Zakona o vjerskoj slobodi u svijetu. Američka vlada potaknula je Vladu nacionalnog jedinstva da ispuni obećanja o vjerskoj slobodi dana u sklopu Sveobuhvatnog mirovnog sporazuma i Privremenog nacionalnog ustava, te dala do znanja da ograničenja vjerske slobode koče poboljšanje odnosa između Sjedinjenih Država i Sudana. Američko veleposlanstvo razvilo je radne odnose s brojnim muslimanskim i kršćanskim vođama, a američki dužnosnici redovito su se sastajali s tim vođama u Kartumu, Jubi i na drugim mjestima.

Uzbekistan

U studenom 2006. državna tajnica stavila je Uzbekistan na popis zemalja koje osobito zabrinjavaju u skladu sa Zakonom o vjerskoj slobodi u svijetu. Uzbekistanski restriktivni zakon o vjeri, koji mnogim vjerskim skupinama otežava ili onemogućava dobivanje zakonitog statusa, doveo je do racija i uhićenja, te zatvaranja vjerskih vođa. I dalje je bilo vjerodostojnih navoda da se predani muslimani uhićuju pod sumnjom da su članovi ekstremističkih skupina. Neki od pritvorenika bili su samo konzervativni muslimani čija su se uvjerenja i poučavanja razlikovala od uvjerenja svećenika koje država odobrava. Nakon stavljanja na popis zemalja koje osobito zabrinjavaju, izaslanik za vjersku slobodu u svijetu održao je niz sastanaka s dužnosnicima uzbekistanske vlade u Uzbekistanu i u Washingtonu, s ciljem poboljšanja vjerske slobode. Američki veleposlanik u Uzbekistanu i drugi američki dužnosnici također su aktivno sudjelovali u ovom procesu s ciljem ostvarenja važnih poboljšanja.

2. DIO: SPECIFIČNI UVJETI VJERSKIH SLOBODA PO ZEMLJAMA

U ovom se poglavlju daje sažetak uvjeta u brojnim zemljama u kojima su vjerske slobode od velikog interesa. U ovom se poglavlju za svaku zemlju bilježi zakonska situacija i odgovarajuća politika, te se daju primjeri o određenim kršenjima ili pozitivnim koracima koje je vlada poduzela tijekom razdoblja pokrivenog ovim izvještajem kako bi promicala ili zaštitila vjerske slobode.

Afganistan

U afganistanskom Ustavu piše da "sljedbenici ostalih religija mogu slobodno prakticirati svoju vjeru i provoditi svoje vjerske običaje u okviru ograničenja odredaba zakona". Međutim, također piše da je islam "državna religija" i da nijedan zakon ne može biti u suprotnosti s vjerovanjima i odredbama svete islamske vjere". Iako vlada i politički vođe teže nacionalnom okruženju koje poštuje pravo na vjersku slobodu, utjecaj višegodišnje talibanske vladavine, uvriježene sumnje o vanjskom utjecaju stranaca i slabe demokratske institucije koče poštivanje vjerske slobode. Netrpeljivost se očitavala u maltretiranju i povremenom nasilju prema vjerskim manjinama, uključujući kršćane, hinduse, sikhe, šijite i muslimane za koje se smatralo da ne poštuju konzervativne islamske zakone. Tijekom izvještajnog razdoblja vlasti su uhitile i zatvorile tri osobe zbog tiskanja ili širenja materijala za koji se smatralo da vrijeđa islam. Ponovno tiskanje jedne od danskih karikatura koje prikazuju proroka Muhameda i emitiranje filma čiji je producent član danskog parlamenta iz opozicije koji kritizira Kur'an protumačeno je kao namjerni napad na muslimane, što je potaknulo, katkad žestoke, prosvjede u nekim gradovima tijekom razdoblja obuhvaćenog ovim izvještajem. Mnogi građani preobraćanje smatraju kršenjem načela islama i šerijatskog zakona. Zbog društvenog pritiska većina preobraćenika skrila je svoju vjeru od susjeda i ostalih. Unutar muslimanskog stanovništva odnosi među različitim sektama i dalje su teški.

Alžir

Alžirski jamči slobodu vjerovanja i mišljenja i dopušta narodu osnivanje ustanove koje štite temeljne slobode. Ustav propisuje da je islam državna vjera i ustanovama se zabranjuje ponašanje koje nije u skladu s islamskim moralom. Vladine *de facto* i *de jure* politike dovele su do pogoršanja stanja vjerske slobode tijekom ovog izvještajnog razdoblja. U veljači 2008. vlada je počela provoditi Uredbu 06-03, prema kojoj je preobraćanje kazneno djelo. Osim toga, tom uredbom se nalaže da svi koji proizvode, skladište ili puštaju u promet tiskane dokumente ili audiovizualne materijale s namjerom "podrivanja vjere" muslimana također mogu zaraditi zatvorsku kaznu u maksimalnom trajanju od pet godina i novčanu kaznu u iznosu od 7.100 USD (500.000 dinara). Provođenje Uredbe 06-03 dovelo je do povećanih ograničenja na vjersku praksu nemuslimana. Bilo je mnogo izvještaja o vladinim ograničenjima štovanja, uključujući uhićenja i osuđivanja preobraćenika na kršćanstvo, naređenom zatvaranju crkava, otpuštanju upravitelja kršćanske škole jer se navodno koristio školom za širenje evanđelja, te zapljena Biblija.

Burma

Represivni, autoritarni vojni režim burmanske vlade nametnuo je ograničenja određenim vjerskim aktivnostima i često kršio prava na slobodu vjere. Većina pripadnika registriranih vjeroispovijesti smjela su slobodno prakticirati vjeru, ali vlada je nastavila pratiti aktivnosti gotovo svih organizacija, uključujući i vjerske. Također je sustavno ograničavala nastojanja budističkih svećenika da promiču ljudska prava i političku slobodu. U rujnu 2007. režim je nasilno ugušio miroljubive prodemokratske prosvjede koje su predvodili budistički svećenici. Snage sigurnosti nasilno su ulazile u samostane i privodile svećenike kao reakciju na njihove prosvjede. U nekim slučajevima vladini dužnosnici su uništili postojeća mjesta štovanja, pa tako i samostane za koje se smatralo da su sudjelovali u demonstracijama iz rujna. Vlada je također zabranila manjinskim vjerskim skupinama da izgrade nova mjesta štovanja. Vlada je aktivno promovirala budizam theravada, osobito među manjinskim etničkim skupinama. Premda nije bilo novih izvještaja o prisilnom preobraćanju ne-budista, vlada je izvršila pritisak na studente i siromašnu mladež da se preobrate na budizam. Pripadnost budizmu i dalje je općenito preduvjet za napredak u više vladine i vojne službe. Nastavljeno je nasilje nad muslimanima, kao i pomno nadziranje aktivnosti muslimana. U cijeloj su zemlji nastavljena i ograničenja prema kršćanima i drugim ne-budističkim manjinskim skupinama.

Kina

Tijekom razdoblja obuhvaćenog ovim izvještajem vladina represija vjerske slobode u nekim se područjima pojačala, pa tako i u Tibetu i u autonomnoj regiji Xinjiang Uighur. Neke neregistrirane protestantske vjerske skupine u Pekingu također su izvijestile o pojačanom maltretiranju vladinih dužnosnika u vremenu prije Olimpijskih igara 2008. godine. Mediji i izvori u Kini izvijestili su da su općinske vlasti u Pekingu zatvorile neke kućne crkve ili zatražile da se prestanu sastajati tijekom Olimpijskih igara i Paraolimpijskih igara. Tijekom izvještajnog razdoblja dužnosnici su pritvorili i ispitivali nekoliko stranaca o njihovim vjerskim aktivnostima, te tvrdili da su se stranci bavili "nezakonitim vjerskim aktivnostima", te su im poništili vize. Mediji su izvijestili da je više od stotinu stranaca vlada protjerala iz zemlje zbog zabrinutosti oko njihovih vjerskih aktivnosti. Vlada je navodno uhitila dva Uighur kršćana koji su bili zaposleni u tvrtkama u stranom vlasništvu, čiji je upravitelj, stranac, protjeran iz autonomne regije Xinjiang Uighur pod optužbom za "nezakonite vjerske aktivnosti". Domoljubne kampanje obrazovanja, u sklopu kojih je od fratara i časnih sestara traženo da potpišu izjave u kojima se osobno odriču Dalaj Lame, te ostala nova ograničenja vjerske slobode, bili su glavni čimbenici koji su fratre i časne sestre prisilili da 10. ožujka 2008. pokrenu miroljubive prosvjede u brojnim samostanima. Prosvjedi i odgovor snaga sigurnosti doveli su do nasilja u Lhasi 14. i 15. ožujka. Nakon izbijanja nereda, vlasti su zatvorile samostane, pojačale kampanje "domoljubnog obrazovanja" i pritvorile nepoznat broj svećenika i časnih sestara ili ih protjerali iz samostana. Nakon prosvjeda u ožujku, vladini dužnosnici pojačali su javnu kritiku Dalaj Lame.

Bilo je malo dokaza o tome da su propisi uvedeni 2005. godine o vjerskim pitanjima poboljšali stanje vjerske slobode. Oni su definirali samo prakse i vjere koje vlada odobrava kao uobičajene ili zakonite. Neregistrirane protestantske crkve i dalje su izvještavale o tome da im bez razloga odbijaju zahtjeve za registracijom. Katolički biskupi "podzemne crkve" također su bili suočeni s represijom, uvelike zbog svoje odanosti Vatikanu, koji je vlada optužila za miješanje u unutarnje

poslove Kine. Vlada autonomne regije Xinjiang Uighur nastavila je strogo nadzirati vjersku aktivnost, ograničavajući sudjelovanje Hajja na putovanjima pod pokroviteljstvom Islamskog saveza Kine. Strani mediji izvijestili su da su dužnosnici autonomne regije Xinjiang Uighur konfiscirali putovnice više od dvije tisuće Uighur muslimana kako bi spriječili neovlaštena hodočašća Hajja. Vlada je nastavila vršiti represiju prema skupinama koje je karakterizirala kao "kultove" općenito, osobito male kršćanske skupine i Falun Gong. Pripadnici Falun Gong i dalje su bili uhićivani, pritvarani i zatvarani, a bilo je dojava i o smrti uslijed mučenja i zlostavljanja. Međutim, vlada je nastavila naglašavati ulogu vjere u promicanju "skladnog društva", dopuštala je Domoljubnim vjerskim savezima da prošire suradnju s vjerskim skupinama u drugim zemljama i financirala je izgradnju nekih novih mjesta štovanja registriranih vjerskih skupina. Vlada je također dopustila stranim i domaćim vjerskim skupinama da povećaju suradnju na vjerskom obrazovanju i u dobrotvornom radu. Vlada je dala pristanak da službeno odobrene tiskare tiskaju sve više vjerskih knjiga.

Kuba

Ustav prepoznaje pravo građana da prakticiraju bilo koju vjeru u okvirima poštivanja zakona. Međutim, vlada je nastavila postavljati ograničenja na slobodu vjere. Premda je vlada dopuštala apolitične vjerske aktivnosti na dopuštenim mjestima, dužnosnici državne sigurnosti nadzirali su službeno priznate vjerske skupine, kao i neregistrirane kućne crkve. Mnoge vjerske organizacije primijetile su malo poboljšanje vjerske slobode, te su izvijestile o manjem ograničenju politički osjetljivog izražavanja, manjem ograničenju uvoza i putovanja, dopuštenju popravka zgrada i značajnom povećanju broja članova. Zakon dopušta izgradnju novih crkava nakon dobivanja potrebnih dozvola. Međutim, vlada je rijetko izdavala dozvole. Vlada ne dopušta privatne škole, pa tako ni vjerske škole. Jehovini svjedoci i Adventisti sedmog dana izvijestili su o diskriminaciji u školama. Zatvorenici su izvijestili da su zatvorski dužnosnici zanemarili višekratne pismene zahtjeve za vjerskim posjetima. Policija je u katoličkoj crkvi pretukla i pritvorila osamnaest osoba koje su prethodno sudjelovale u političkom prosvjedu. Vlada je potpisala dva međunarodna ugovora o ljudskim pravima, ali još ih nije ratificirala. Politika američke vlade jest promicanje brzog, miroljubivog prijelaza na demokraciju i poštivanje ljudskih prava, pa tako i vjerske slobode.

Egipat

Ustavom je zajamčena sloboda vjerovanja i prakticiranje vjerskih obreda, premda vlada u praksi ograničava ova prava. Islam je službena državna religija, a šerijatski zakon primarni izvor zakonodavstva. Nekoliko vladinih mjera i praksi poduzetih tijekom razdoblja obuhvaćenog ovim izvještajem pridonijelo je smanjenom poštivanju vjerske slobode. Najznačajnije, odlukom nižeg suda ograničena je sloboda preobraćanja na nemuslimanske vjere. Ova odluka, na koju je uložena žalba, ozakonila je prethodno *de facto* ograničenja preobraćanja s islama na neku drugu vjeru. U drugoj odluci stoji da se sloboda vjere, zajamčena om, ne odnosi na pripadnike vjere baha'i. Osim toga, vlasti su pritvorile neke zagovornike vjerske slobode, neke obraćenike s islama na kršćanstvo i neku kršćansku djecu roditelja koji su prešli na islam. Vlada se nije bavila zakonima i praksama koje utvrđuju društvenu diskriminaciju prema nemuslimanskim vjerskim skupinama. Pripadnici vjerskih skupina koje vlada ne priznaje nastavili su doživljavati osobne i zajedničke probleme. Bilo je nekih pozitivnih koraka u korist vjerske slobode, uključujući sudsku odluku u korist pripadnika vjere baha'i kojom se nekima od njih dopušta izdavanje osobnih dokumenata, te odluke suda kojom se dopušta trinaestero kršćana koji su prešli s islama na kršćanstvo da dobiju osobne dokumente u kojima se vidi njihovo preobraćanje. Pripadnici nemuslimanskih vjerskih manjina koje vlada službeno priznaje općenito su nastavili štovati bez maltretiranja i zadržali su vezu s pripadnicima svoje vjere u drugim zemljama. Tijekom izvještajnog razdoblja nastavljena je društvena diskriminacija koja se očitovala u napadima na kršćanske manjine, uključujući otmicu i mučenje fratara, prijetnje smrću obraćeniku s islama na kršćanstvo i zlostavljanje vjerskih vođa, kao i u uništenju kršćanskih simbola i imovine i paljenju i pljačkanju kapelice.

Eritreja

Vladino poštivanje vjerske slobode tijekom razdoblja obuhvaćenog ovim izvještajem bilo je i dalje izuzetno loše. Eritrejska vlada strogo je ograničila slobodu vjere za skupine koje nije registrirala, a ograničavala je neovisnost nekih registriranih skupina. Nakon odluke iz 2002. godine da se vjerske skupine moraju registrirati, vlada je zatvorila sve vjerske objekte koje ne pripadaju četirima glavnim vjerskim zajednicama u zemlji: Eritrejskoj pravoslavnoj crkvi, Rimokatoličkoj

crkvi, Evangeličkoj (Luteranskoj) crkvi Eritreje i Islamu. Vlada je nastavila maltretirati, uhićivati, pritvarati, mučiti i ubijati članove neovisnih evangeličkih skupina (uključujući pentekostalce), Jehovine svjedoke i reformirani pokret unutar Eritrejske pravoslavne crkve, i težila je većem nadzoru nad četirima odobrenim vjerskim skupinama. Vlada se također miješala u proceduralne i administrativne odluke Eritrejske pravoslavne crkve, smijenivši patrijarha vlastitim kandidatom. Vlada nije registrirala nijednu vjersku skupinu koja je 2002. godine podnijela zahtjev za registraciju, te je ograničila vjerske sastanke i uhitila pojedince tijekom vjerskih svečanosti, okupljanja i molitvi u privatnim kućama. Također je bilo izvještaja o prisilnom preobraćanju u pritvoru. Tijekom izvještajnog razdoblja vlasti su uhitile brojne vjernike koji nisu pripadali četirima odobrenim crkvama. Prema nekim izvještajima, više od tri tisuće vjerskih pritvorenika nalazilo se bez suđenja u teškim uvjetima, uključujući ekstremne promjene temperature, uz ograničen pristup obitelji ili bez pristupa.

Indija

Ustavom je zajamčena sloboda vjeroispovijesti i nacionalna vlada općenito je poštivala ovo pravo u praksi. Međutim, tijekom izvještajnog razdoblja neke državne i lokalne vlasti, uključujući one u Gujaratu i Rajasthanu, uvele su ili izmijenile zakone o zabrani preobraćanja. Velika većina građana svih vjerskih skupina živjela je u miroljubivom suživotu. Međutim, bilo je izvještaja o organiziranim društvenim napadima na manjinske vjerske skupine. Državna policija i pravosudne agencije često nisu reagirale dovoljno brzo da bi učinkovito spriječile društvene napade. U Orissi, u kojoj je na vlasti koalicijska vlada koja uključuje stranke Bharatiya Janata i Biju Janata Dal, hinduistički ekstremisti napali su seljake kršćane i crkve u okrugu Kandhamal tijekom božićnih blagdana. Ekstremisti su oštetili stotinjak crkava i kršćanskih institucija i uništili sedamsto kršćanskih domova, što je seljake navelo da pobjegnu u obližnje šume. Nasilje je imalo utjecaja na dvadeset dvije tvrtke u vlasništvu kršćana. Krajem izvještajnog razdoblja na sudu je bilo mnogo slučajeva, uključujući slučajeve povezane s nasiljem Gujarata iz 2002. godine, pobune protiv Sikha iz 1984. godine i napada na kršćane. Neki ekstremisti nastavili su na neučinkovitu istragu i progone napada gledati kao na znak da nekažnjeno mogu počinuti te zločine. Neke nevladine organizacije izvijestile su da je nasilje protiv vjerskih manjina dio šireg nacionalnog plana Hindusa i da je sukladno postojećoj državnoj izbornoj politici. Bilo je terorističkih napada na mjesta šovanja ili u njihovoj blizini, uključujući koordinirani niz bombaških napada na području tržnica i hramova u Jaipuru, u Rajasthanu u svibnju 2008. i eksploziju u glavnoj džamiji u Hyderabadu u svibnju 2007. U ovim napadima mete su bile nevini civili i čini se da im je svrha poticati nasilje u zajednici.

Indonezija

Ustavom je zajamčena sloboda vjeroispovijesti. Međutim, vlada je službeno priznala samo šest vjera. Nastavljena su zakonska ograničenja određenih vrsta vjerskih aktivnosti, osobito među nepriznatim vjerama i sektama priznatih vjera koje se smatraju "devijantnima". Vlada je općenito poštivala vjersku slobodu u praksi. Međutim, značajne iznimke bile su preporuke tijela koje je imenovala vlada i vladina odluka o ograničenju slobodnog prakticiranja vjere muslimanskoj zajednici Ahmadiyya. U nekim slučajevima vlada je dopuštala diskriminaciju i zlostavljanje vjerskih skupina od strane privatnih počinitelja i često nije kažnjavala počinitelje, premda je vlada spriječila nekoliko osvetničkih napada tijekom Ramazana. Aceh je i dalje bila jedina provincija u kojoj su na snazi šerijatski zakoni. Mnoge lokalne vlade izvan Aceha zadržale su zakone s elementima šerijatskog zakona koji su ukinuli prava žena i vjerskih manjina. Međutim, koliko je poznato, tijekom izvještajnog razdoblja nisu doneseni novi zakoni nadahnuti šerijatskim zakonom. Premda središnja vlada ima ovlasti nad vjerskim pitanjima, nije odbacila nijedan lokalni zakon kojim se ograničavaju prava zajamčena Ustavom. Pripadnici manjinskih vjerskih skupina i dalje su doživljavali službenu diskriminaciju u obliku administrativnih poteškoća, često u kontekstu građanske registracije brakova i rođenja ili izdavanja osobnih dokumenata. Bilo je brojnih izvještaja o društvenom zlostavljanju ili diskriminaciji temeljenoj na vjerskoj pripadnosti, vjerovanju ili prakticiranju. Ekstremističke skupine koristile su se nasiljem i zastrašivanjem kako bi prisilile najmanje dvanaest crkava i 21 džamiju Ahmadiyya na zatvaranje. Nekoliko crkava i svetih mjesta Ahmadiyya ostalo je zatvoreno nakon što ih je svjetina prisilno zatvorila prethodnih godina. Neke muslimanske organizacije i vladini dužnosnici pozvali su na zabranu vjerskog izražavanja Ahmadiyya, što je dovelo do nasilja i diskriminacije njihovih sljedbenika. Tijekom

izvještajnog razdoblja bilo je u tijeku suđenje nekim počiniteljima nasilja. Međutim, mnogim zlostavljačima vjerskih manjina iz prošlosti nije se sudilo.

Iran

U Ustavu piše da prema "ostalim islamskim denominacijama treba postupati s punim poštovanjem", a predislamske vjerske skupine u zemlji, a to su zoroastri, kršćani i Židovi, smatraju se "zaštićenim" vjerskim manjinama. Članak 4 Ustava kaže da se svi zakoni i propisi moraju temeljiti na islamskim kriterijima. Unatoč ustavnom jamstvu, u praksi svi osim šijitskih muslimana suočeni su sa značajnom diskriminacijom, a vlada je svojim radnjama nastavila podupirati elemente društva koji stvaraju prijeteću atmosferu za neke vjerske manjine. Slabo poštivanje vjerske slobode u ovom izvještajnom razdoblju i dalje se pogoršalo. Vladini postupci i retorika stvorili su prijeteće ozračje za gotovo sve vjerske skupine osim šijita, a ponajviše za vjeru baha'ija i za sufijske muslimane, kršćane evangeliste i pripadnike židovske zajednice. Mediji pod nadzorom države pojačali su negativnu kampanju protiv vjerskih manjina, osobito prema baha'ima. Tijekom izvještajnog razdoblja nastali su stizati izvještaji o zatvaranjima, maltretiranju, zastrašivanju i diskriminaciji temeljenoj na vjerskim uvjerenjima. Skupine baha'ija često su izvještavale o neosnovanim uhićenjima, izbacivanju sa sveučilišta i zaplijeni imovine. Iranska vlada vjeru baha'ija smatra heretičkom islamskom skupinom čija je politička orijentacija u sukobu s islamskom revolucijom u zemlji, te su nastavili zabranjivati baha'ima da podučavaju i prakticiraju svoju vjeru (baha'ija se ne smatraju muslimanima nego neovisnom vjerom čije je podrijetlo u šijitskoj islamskoj tradiciji). Zoroastri, Židovi i kršćani, zakonski priznate vjerske manjine, izvještavali su o zatvaranjima, maltretiranju, zastrašivanju i diskriminaciji temeljenoj na njihovim vjerskim uvjerenjima.

Tijekom izvještajnog razdoblja došlo je do porasta službeno dopuštene antisemitske propagande koja uključuje službene izjave, medijske kuće, publikacije i knjige, što je stvorilo atmosferu prijetnje za židovsku zajednicu. Vlada je budno provodila zabranu preobraćanja nekih kršćanskih skupina, pomno motreći njihove aktivnosti, zatvorivši neke crkve i uhitivši preobraćenike na kršćanstvo. Pripadnici evangeličkih kongregacija moraju nositi članske iskaznice, čije kopije moraju dati vlastima. Vladina ograničenja prema sufijskim muslimanskim skupinama i kućama štovanja također su postala izraženija posljednjih godina, a sufiji su izvijestili o neprekidnom zlostavljanju i zastrašivanju istaknutih sufijskih vođa od strane obavještajne i sigurnosne službe. Bilo je izvještaja da je vlada pozvala na potpunu zabranu prakticiranja sufizma i zatražila od nekih pripadnika da potpišu dokumente kojima se odriču sufizma. Predsjednik je, navodno, pozvao i na prekid razvoja kršćanstva u zemlji.

Irak

Ustavom je zajamčena sloboda misli, savjesti i vjerskog uvjerenja i njegovo prakticiranje, kako muslimanima, tako i nemuslimanima. Premda je vlada općenito podupirala ova prava, nasilje koje su počinili teroristi, ekstremisti i kriminalne bande ograničilo je slobodno izražavanje vjere i predstavljalo ozbiljnu prijetnju ranjivim vjerskim manjinama u zemlji tijekom cijelog izvještajnog razdoblja. Radikalni islamistički elementi izvan vlade vršili su pritisak na pojedince i skupine da se prilagode ekstremističkim tumačenjima islamskih propisa, a sektaško nasilje, uključujući napade na svećenstvo i mjesta štovanja, onemogućavalo je slobodno prakticiranje vjere. Kako je vlada počela pokazivati volju i sposobnost sukobljavanja sa svojim militantnim suparnicima, nasilje se počelo smanjivati i vlada je postajala uspješnija u vraćanju sigurnosti u cijeloj zemlji, na općenito nesektaški način. Sve u svemu, tijekom ovog izvještajnog razdoblja bilo je napretka u predanosti vlade i njezinu djelovanju na potpori vjerske slobode. Nadalje, od 2003. godine vlada se općenito nije bavila progonom vjerskih skupina, nego je pozivala na trpeljivost i prihvaćanje svih vjerskih manjina. Ovu predanost javno je potvrdio premijer u svom govoru nakon sigurnosnih operacija protiv nasilnih skupina u Basrahu, Bagdadu i provinciji Ninewa, a ta provincija ima najveći broj nemuslimanskih manjina.

Izrael i okupirani teritoriji

Temeljni izraelski zakon o ljudskom dostojanstvu i slobodi jamči slobodu štovanja i vlada je općenito poštivala ovo pravo u praksi. Premda nema ustava, vladina je politika nastavila podupirati općenito slobodno prakticiranje zakona. Unatoč tome, povećano društveno maltretiranje i diskriminacija pridonijeli su laganom smanjenju poštivanja vjerske slobode tijekom izvještajnog razdoblja. Društveno zlostavljanje i diskriminacija osobito je povećana prema nekim evangeličkim kršćanskim skupinama, kao i prema mesijskim Židovima (osobe koje se deklariraju

kao Židovi ali vjeruju da je Isus bio Mesija). Tijekom izvještajnog razdoblja odnosi među vjerskim i etničkim skupinama, između Židova i ne-Židova, muslimana i kršćana, Arapa i ne-Arapa, sekularnih i religioznih Židova i među različitim strujama židovstva, često su bili napeti. Glavni razlog tome bio je izraelsko-palestinski sukob i neravnopravno vladino tretiranje neortodoksnih Židova, uključujući vladino priznavanje samo vjerskih vlasti ortodoksnih Židova u osobnim pitanjima i nekim pitanjima građanskog statusa vezanim uz Židove. Na primjer, vlada pri dodjeli državnih sredstava favorizira ortodoksnu židovsku vjersku skupinu i institucije (uključujući modernu i nacionalnu vjersku struju ortodoksnih Židova) i skupinu Haredi (koja se naziva i "ultraortodoksnom"). Sporazum o "statusu quo" sklopljen prilikom osnivanja države jamči da će vlada provoditi određene politike temeljene na ortodoksnim tumačenjima vjerskog zakona. Vlada ne priznaje židovske brakove sklopljene u zemlji osim ako ih je sklopila ortodokсна židovska ustanova. Ortodokсни židovski establišment također određuje ostale državne prakse, na primjer, tko će se pokopati na židovskom državnom groblju, čime se to pravo ograničava osobama koje se po ortodoksnim standardima smatraju "Židovima". Izgradnja zida koji je izraelska vlada dala sagraditi iz sigurnosnih razloga, osobito u istočnom Jeruzalemu i oko njega, ozbiljno je ograničila pristup svetim mjestima i uvelike omela rad vjerskih organizacija koje osiguravaju obrazovanje, zdravstvenu skrb i druge vrste humanitarne pomoći i socijalnih službi Palestincima. Takve zapreke odnosile su se i na vjernike i vjerske organizacije, i izraelska vlada je katkad nastojala smanjiti njihov učinak na vjerske zajednice.

Palestinske vlasti nemaju ustav. Međutim, palestinski Osnovni zakon jamči slobodu vjeroispovijesti i palestinske vlasti općenito su poštivale ovo pravo u praksi. U Osnovnom zakonu stoji da je islam službena vjeroispovijest i da će načela šerijatskog zakona biti glavni izvor zakonodavstva, ali on također poziva na poštivanje i svetost ostalih "nebeskih" religija. Zakon o osobnom statusu Palestinaca temelji se na vjerskom zakonu. Za Palestince muslimane zakon o osobnom statusu vuče korijene iz šerijatskog zakona, dok različiti crkveni sudovi odlučuju o pitanjima osobnog statusa za kršćane. Predsjednik Abbas poduzeo je mjere za ukidanjem vjerskog provociranja, premda je i dalje bilo incidenata, a palestinske su vlasti nastojale zaštititi vjersku slobodu. Bilo je nepotvrđenih izvještaja o tome da su kršćani bili žrtve iznude ili zlostavljanja tijekom izvještajnog razdoblja, a palestinske vlasti nisu ništa poduzele kako bi istražile ovu nepravdu koju su navodno počinili dužnosnici palestinskih vlasti. Tijekom izvještajnog razdoblja pojas Gaze bio je pod nadzorom Islamskog pokreta otpora (HAMAS), čime je ograničena sposobnost palestinskih vlasti da provode poštivanje vjerske slobode ili da poduzimaju mjere vezane uz izvještaje o zlostavljanju kršćana u pojasa Gaze.

Laos

Tijekom razdoblja pokrivenog ovim izvještajem opće stanje poštivanja vjerske slobode nije se značajno promijenilo. U cijeloj zemlji vjerska je praksa bila ograničena službenim pravilima i politikama koje su vjerskim skupinama omogućavale da prakticiraju vjeru samo pod ograničenim uvjetima. Međutim, stupanj nametnutih ograničenja i kršenja slobode od strane lokalnih vlasti razlikovao se u pojedinim regijama. Vlasti su u nekim područjima nastavile pokazivati netrpeljivost prema manjinskim vjerskim skupinama, osobito od strane kršćana protestanata. Neki lokalni dužnosnici prisiljavali su manjinske protestante da se odreknu svoje vjere pod prijetnjama uhićenjem ili prisilnim protjerivanjem iz njihovih sela u provincijama Bolikhamsai, Houaphan i Luang Namtha. Bilo je uhićenja protestanata u provincijama Luang Namtha, Oudomsai, Bokeo i Vientiane, premda se to događalo rjeđe nego u prethodnim izvještajnim razdobljima. U nekim područjima manjinskim protestantima bilo je zabranjeno vjersko okupljanje. U područjima na kojima su protestanti često prelazili na drugu vjeru, lokalni dužnosnici katkad su ih slali na "redukaciju". Sukobi među etničkim skupinama katkad su rasplamsali vjerske napetosti.

Malezija

Malezijski jamči slobodu vjere. Međutim, druge ustavne odredbe islam proglašavaju "vjerom Federacije", sve Malezijske proglašavaju muslimanima, vladi daju ovlasti da regulira islam i zabranjuju širenje ostalih vjera među muslimanima. Malezija ima dvostruki zakonski sustav s civilnim i šerijatskim sudovima, a ovi potonji imaju jurisdikciju nad muslimanskim stanovništvom u određenim građanskim predmetima. Šerijatski sudovi općenito su zabranjivali da se osobe koje su službeno registrirane kao muslimani zakonito preobrate na neku drugu vjeru. Oni koji su se pokušali preobratiti smatrani su "otpadnicima" i katkad bi ih poslali u vjerske centre za "rehabilitaciju", gdje su na silu dobivali vjersku poduku. Vlada je imala popis od 56 "devijantnih"

islamskih sekti, a članovi tih i ostalih zabranjenih skupina također mogu biti poslani na "rehabilitaciju". Dužnosnici na državnoj razini katkad su se miješali u aktivnosti džamije, služeći se džamijama za prenošenje političkih poruka, sprečavanjem određenih imama da govore i nadzirući sadržaj propovijedi. Vjerske manjine uglavnom su mogle slobodno prakticirati svoja vjerovanja. Međutim, tijekom proteklih nekoliko godina mnogi su izrazili zabrinutost zbog činjenice da je sustav građanskih sudova postupno predavao jurisdikciju šerijatskim sudovima, osobito u područjima obiteljskog zakona koji uključuje sporove među muslimanima i nemuslimanima. Vjerske manjine i dalje su bile suočene s navodnim kršenjima prava vlasništva i ograničenjima vjerskog izražavanja. Zajednica Hindusa i dalje je izražavala zabrinutost zbog uništavanja hinduskih hramova. Vlada ograničava širenje kršćanskog materijala na malajskom jeziku u poluotočnom dijelu Malezije i postavlja zabrane vezane uz brojne druge materijale koji se bave osjetljivim vjerskim pitanjima.

Sjeverna Koreja

Premda Ustav jamči „slobodu vjerskih uvjerenja“, prava vjerska sloboda ne postoji i tijekom izvještajnog razdoblja nije bilo promjene u izrazito lošem stupnju poštivanja vjerske slobode. Kult ličnosti Kim Jong-ila i njegova oca i dalje je bio važan ideološki temelj režima, što je katkad nalikovalo doktrinama državne religije. Vlada strogo ograničava vjersku slobodu, uključujući i organizirane vjerske aktivnosti, osim onih koje službeno priznate skupine povezane s vladom strogo nadziru. Neki stranci koji su posjetili zemlju izjavili su kako im vjerske službe u crkvama odobrenim od države izgledaju namješteno i sadrže politički sadržaj koji podupire režim. Pobjeznici su izvijestili da su prethodnih godina bili svjedoci uhićenjima i smaknućima članova podzemnih kršćanskih crkava od strane režima. Prema jednom nepotvrđenom navodu jedne strane kršćanske nevladine organizacije, tijekom godine nestalo je devetero pripadnika sjevernokorejske nacionalnosti koji su radili za njihovu mrežu. Nije poznat razlog njihova navodnog nestanka. Vjeruje se da u zatvorima u udaljenim područjima ima sto pedeset do dvjesto tisuća osoba zatočenih iz vjerski razloga. Zatvorski uvjeti su teški, a mučenje i izgladnjivanje je uobičajeno. Izbjeglice i pobjeznici koji su bili u zatvoru izjavili su da se prema zatvorenicima osuđenim na temelju vjerskih uvjerenja postupa gore nego prema ostalim zatvorenicima.

Pakistan

Pakistan je islamska republika. Islam je državna vjeroispovijest, a Ustav zahtijeva da zakoni budu u skladu s islamskim načelima. Tijekom izvještajnog razdoblja vlada je poduzela neke mjere za poboljšanje tretmana vjerskih manjina, ali i dalje ima ozbiljnih problema. Pravosudno osoblje zlostavljalo je vjerske manjine u pritvoru. Snage sigurnosti i ostale vladine agencije nisu na zadovoljavajući način spriječile ili riješile društveno zlostavljanje manjina. Diskriminirajuće zakonodavstvo i vladino nepoduzimanje mjera protiv društvenih sila koje su neprijateljski raspoložene prema pripadnicima drugih vjeroispovijesti poticali su vjersku netrpeljivost, nasilje i zastrašivanje vjerskih manjina. Specifični zakoni koji prave razliku među vjerskim manjinama uključuju protuahadijske zakone i zakone o bogohuljenju, koji propisuju smrtnu kaznu za blaćenje islama ili njegovih proroka. Zajednica Ahmadiyya i dalje je bila suočena s vladinom i društvenom diskriminacijom, kao i za zakonskim preprekama prakticiranju svojih vjerskih uvjerenja. Pripadnici ostalih islamskih sekti također su se žalili na vladinu diskriminaciju. Sloboda govora po Ustavu „ograničena je razumnim ograničenjima koje nameće zakon u interesu islamske slave“. Odnosi među vjerskim zajednicama bili su napeti. Društvena diskriminacija vjerskih manjina bila je raširena, a bilo je i društvenog nasilja protiv takvih skupina. Teroristi, ekstremističke skupine i pojedinci napadali su vjerske skupove.

Rusija

Premda je vlada općenito poštivala slobodu vjeroispovijesti većine stanovništva, u nekim su slučajevima vlasti nametnule ograničenja određenim skupinama i nisu uvijek poštivale podjelu crkve od države i jednakost svih vjera pred zakonom. Neke savezne agencije i mnoge lokalne vlasti nastavile su ograničavati prava nekih vjerskih manjina. Tijekom prošle godine Europski sud za ljudska prava donio je odluku da je ruska vlada prekršila svoje obveze vezane uz međunarodnu vjersku slobodu u slučajevima koji su obuhvaćali Moskovsku scientološku crkvu i Crkvu Kristova milosrđa evangeličkih kršćana. Neke ranije odluke Međunarodnog suda za ljudska prava još nisu bile u potpunosti provedene. Nedorečeno zakonodavstvo vezano uz borbu protiv ekstremizma imalo je porazan učinak na vjersku slobodu. Bilo je indikacija da su sigurnosne službe, uključujući Saveznu službu sigurnosti, prema vodstvu i literaturi nekih manjinskih vjerskih

skupina postupale kao prema prijatni sigurnosti. Stav javnosti prema tradicionalnim muslimanskim etničkim skupinama u mnogim je regijama negativan, a ima i pokazatelja antisemitizma i neprijateljstva prema rimokatolicima i drugim kršćanskim denominacijama osim pravoslavne. Neki muslimani požalili su se na maltretiranje zbog svoje vjere. I dalje je bilo slučajeva vjerski motiviranog nasilja, premda je često bilo teško utvrditi je li glavni motiv napada ksenofobija, ili su to vjerske ili etničke predrasude. Neki svećenici Ruske pravoslavne crkve javno su izrazili protivljenje širenju rimokatoličke, protestantske i ostalih nepravoslavnih denominacija. Povećan je broj slučajeva u kojima je bilo problema u osiguranju ulaznih viza za svećenike.

Saudijska Arabija

Premda cjelokupna vladina politika nastavlja postavljati ozbiljna ograničenja vjerske slobode, bilo je sitnih poboljšanja na specifičnim područjima tijekom razdoblja obuhvaćenog ovim izvještajem. Osim toga, bilo je pozitivnih pomaka u vladinoj politici, koji bi, da se u potpunosti provedu, mogli dovesti do drugih važnih poboljšanja u budućnosti. Međutim, muslimani i nemuslimani koji se ne pridržavaju vladinog tumačenja Islama i dalje su bili suočeni s velikom političkom, gospodarskom, pravnom, društvenom i vjerskom diskriminacijom. Nastavile su se optužbe za maltretiranje, zlostavljanje i navodna ubojstva koja je počinila vjerska policija. Saudijski udžbenici i dalje su sadržavali izjave netrpeljivosti prema šijitima, ismailijama, Židovima, kršćanima i drugim vjerskim skupinama, a takve su izjave davali i javni dužnosnici, učitelji i imami koji su na vladinom platnom popisu. Neki strani radnici uhićeni su zbog prakticiranja svoje vjere. Ovakvi incidenti prisilili su mnoge nemuslimane da štuku u strahu od toga da će ih otkriti policija i vjerska policija. Istodobno, vlada je neprestano naglašavala svoju politiku zaustavljanja širenja literature koja zagovara netrpeljivost, politiku borbe protiv ekstremizma i poboljšanja klime trpeljivosti, kako unutar islama, tako i prema nemuslimanskim vjerskim skupinama. S tim ciljem vlada je potvrdila da revidira obrazovne materijale kako bi uklonila ili prepravila tekstove koji omalovažavaju manjinske vjerske tradicije, da počinje isključivati buduće učitelje koji imaju ekstremističke vjerske stavove i da će otpustiti učitelje koji prihvaćaju takve stavove. Također je potvrdila da nadzire propovijedi u džamijama koje imaju potporu vlade, te da će otpustiti ili poslati na ponovnu obuku imame čije propovijedanje promiče vjerski ekstremizam.

Šri Lanka

Ustav budizmu dodjeljuje „glavno mjesto“ i obvezuje vladu da ga štiti, ali on nije prihvaćen kao državna religija. Ustav također pripadnicima drugih vjerskih skupina jamči pravo na slobodno prakticiranje njihovih vjerskih uvjerenja. Premda vlada javno prihvaća to pravo, u praksi je u nekim područjima bilo problema.

Zakon o zabrani preobraćanja, koji je prvi put uveden 2004. godine, i dalje je u razmatranju. Bilo je povremenih napada na kršćanske crkve od strane budističkih ekstremista, te nekih društvenih napetosti zbog postojećih navoda o prisilnom preobraćanju. Također je bilo napada na muslimane u istočnoj provinciji od strane provladine tamilske paravojne skupine, no čini se da su razlozi etničke i političke tenzije, a ne vjerska uvjerenja muslimanske zajednice.

Sudan

Premda Privremeni nacionalni ustav iz 2005. godine jamči slobodu vjeroispovijesti u cijeloj zemlji, na sjeveru je kao izvor zakonodavstva prihvaćen šerijatski zakon, a službeni zakoni i politike vlade na sjeveru favoriziraju islam. Ustav Južnog Sudana jamči slobodu vjeroispovijesti na jugu, a ostali zakoni i propisi vlade Južnog Sudana pridonijeli su općenito slobodnom prakticiranju vjere u toj regiji. Neka ograničenja prema kršćanima na sjeveru smanjena su, čime su nastavljeni rezultati nastali stvaranjem Vlade nacionalnog jedinstva 2005. godine. Međutim, Vlada nacionalnog jedinstva nastavila je postavljati ograničenja kršćanima na sjeveru, poput zahtjeva da svi učenici na sjeveru uče islam u školama, bez obzira na to jesu li muslimani, čak i oni upisani u privatne kršćanske škole. Odbor za prava nemuslimana u glavnome gradu, vladin mehanizam kojemu je svrha zaštita vjerske slobode, uspio je dogovoriti puštanje ili blagonaklonost prema nekim nemuslimanima uhićenim radi kršenja šerijatskog zakona, te je osigurao forum za dijalog o vjerskim pitanjima.

Turkmenistan

Ustavom je zajamčena sloboda vjeroispovijesti i nije određena službena religija. Međutim, vlada je u praksi nastavila ograničavati slobodno prakticiranje vjere. Tijekom izvještajnog razdoblja bilo je manjih poboljšanja u poštivanju vjerske slobode, ali nastavljeni su uznemirujući događaji u ponašanju prema nekim registriranim i neregistriranim skupinama. Sve se skupine moraju

registrirati kako bi dobile zakonski status. Neregistrirane vjerske aktivnosti su nezakonite i mogu se kazniti novčanim kaznama. Smanjeno je vladino promicanje Ruhnama, registrirane su dvije vjerske skupine i bivši muftija u zemlji pomilovan je i dodijeljen mu je službeni položaj u vladi. Međutim, vlada je prijetila članovima manjinskih vjerskih skupina novčanim kaznama, gubitkom posla i stana i zatvorskom kaznom zbog njihovih uvjerenja. Bilo je i dojava o racijama. Vlada je također nastavila uhićivati i optuživati Jehovine svjedoke koji su se po savjesti opirali služenju vojne službe.

Uzbekistan

Ustavom je zajamčena sloboda vjeroispovijesti i načelo razdvajanja crkve od države. Međutim, Zakon o religiji iz 1998. godine ograničava mnoga prava samo registriranim vjerskim skupinama i propisuje ograničenja o tome koje se skupine mogu registrirati. Tijekom razdoblja pokrivenog ovim izvještajem, vjerske su slobode i dalje bile ograničene. Međutim, stanje vjerske slobode poboljšano je za muslimansku manjinu. Vlada općenito nije dirala vjernike u odobrenim džamijama, te je dala odobrenje za nove islamske tiskane, audio i video materijale. Oni koji se nisu pridržavali zakonskih zabrana o aktivnosti kao što su preobraćanje, uvoz i širenje vjerske literature i davanje privatne vjerske poduke, kažnjavaju se po kaznenom zakonu. Vlada je dopustila rad vjerskim skupinama koje je smatrala opće prihvaćenima. Međutim, brojne vjerske skupine nisu registrirane jer nisu mogle zadovoljiti stroge zakonom utvrđene uvjete za registraciju. Neke neregistrirane kršćanske skupine, osobito one čiji su članovi uzbekistanske nacionalnosti, doživjele su racije, maltretiranje i pritvaranje vođa i članova, a protiv nekih su podignute kaznene optužnice. Vladina kampanja protiv neodobrenih islamskih skupina osumnjičenih za ekstremističke osjećaje ili aktivnosti naoko je usporena, ali nije ukinuta. Navodni članovi ekstremističkih skupina i dalje su uhićivani i osuđivani na dugogodišnje zatvorske kazne. Vjerske skupine općenito su uživale tolerantne odnose, premda su susjedi, članovi obitelji i poslodavci katkad nastavili pritiskati kršćane, po nacionalnosti Uzbekistancu, osobito nove preobraćeničke i pripadnike manjih zajednica. Neke manjinske vjerske skupine, uključujući Jehovine svjedoke, pentekostalce i kršćane evangeliste, i dalje su u medijima pod dominacijom države dobivale negativnu pozornost.

Venezuela

Venezuelanski Ustav jamči slobodu vjeroispovijesti pod uvjetom da njezino prakticiranje ne narušava javni moral, pristojnost ili javni red. Vlada je uglavnom poštivala ovo pravo u praksi. Vjerske skupine moraju se registrirati kako bi dobile pravni status vjerske organizacije. Zahtjevi za registracijom uglavnom su administrativni ali propisuju da skupine služe društvenim interesima zajednice. Motivirana političkim razlozima, vlada je pokušala ograničiti utjecaj vjerskih skupina u određenim geografskim, društvenim i političkim područjima. Strani misionari moraju imati posebne vize za ulazak u zemlju i izvjestili su o povećanim problemima, osobito u pristupu domorodačkim područjima. Moć se sve više koncentrirala u izvršnoj grani, a sloboda izražavanja bila je ograničena. Predsjednik Chavez žestoko je napao vjerske vođe koji su otvoreno kritizirali ovaj trend. Posebno je opomenuo rimokatoličke biskupe da se suzdrže od kritika na vladin prijedlog reforme a iz 1999. godine koji nije usvojen na javnom referendumu 2. prosinca 2007. Katolička je crkva javno optužila Reformiranu katoličku venezuelansku crkvu zbog prisvajanja njezinih obreda. Jedan je katolički nadbiskup tvrdio da vlada financiranu novu crkvu kako bi stvorila raskol. Članovi male stranke bliske vladi prisilno su na kratko zaposjeli rezidenciju katoličkog nadbiskupa. Predsjednik, ostali vladini dužnosnici i medijske kuće bliske vladi dali su brojne antisemitske izjave, što je dovelo do toga da glavnina društva prihvati ovaj trend. I dalje je bilo antisemitskog vandalizma, karikatura, zastrašivanja i fizičkih napada na židovske institucije. Na dan javnog referenduma o reformi a iz 1999. godine, pripadnici policijske obavještajne službe došli su u židovski centar u Caracasu s nalogom za pretres, tražeći oružje. Nisu ništa pronašli.

Vijetnam

I dalje je bilo značajnog poboljšanja u poštivanju vjerske slobode. Vijetnam je poboljšao provedbu zakonskog okvira vezanog uz religiju, uvedenog 2004. i 2005. godine. Tijekom izvještajnog razdoblja vlada je priznala na nacionalnoj razini, što je najviši zakonski status, Crkvu ujedinjene svjetske misije, Crkvu baptističkog milosrđa i budističku kućnu praksu Čiste zemlje. Vlada je također dodijelila potvrde o nacionalnoj registraciji još četirima protestantskim denominacijama, uključujući Vijetnamsku menonitsku crkvu, Baptističku crkvu u Vijetnamu, Vijetnamsku

prezbiterijansku crkvu i Vijetnamsku kršćansku crkvu, kao i dvjema dodatnim vjerskim skupinama, Trostrukom prosvjetljenom putu istine i Trostrukoj južnjačkoj tradiciji. Nacionalni odbor za vjerska pitanja organizirao je brojne programe kojima nudi obuku vjerskim denominacijama vezanu za procedure registracije, te lokalnim vlastima o provedbi nacionalnog zakonskog okvira o vjeri. U cijeloj je zemlji registrirano mnogo novih crkava. Međutim, unatoč napretku, ostali su ozbiljni problemi. Oni uključuju sporost ili nedjelotvornost u registraciji protestantskih kongregacija, birokratska kašnjenja i prepreke, postojeća ograničenja preobraćanja, maltretiranje i zlostavljanje vjernika, poteškoće u uspostavi tečajeva za obuku protestantskih pastora i neriješene zahtjeve za povratom zemljišta brojnih vjerskih denominacija. Stroga ograničenja i dalje su na snazi za Ujedinjenu budističku crkvu Vijetnama i Khmer Krom budiste, kao i za neregistrirane Hoa Hao, Cao Dai i protestantske skupine. Premda je većina provincijskih vlasti aktivno provodila zakonski okvir o vjeri, nekolicina nije bila toliko aktivna. Unatoč tome, većina vjerskih skupina izvijestila je o poboljšanim uvjetima.

Objavljeno 19. rujna 2008.

Hrvatska

Izveštaj o vjerskoj slobodi u svijetu za 2008. godinu

Objavljuje Ured za demokraciju, ljudska prava i rad

Ustavom je zajamčena sloboda vjeroispovijesti, a i ostali zakoni i propisi pridonose općenito slobodnom prakticiranju vjere. Zakon na svim razinama u potpunosti štiti kršenje ovog prava od strane vlade i privatnih prekršitelja.

Tijekom razdoblja obuhvaćenog ovim izvještajem, vlada je u praksi općenito poštivala vjersku slobodu. Tijekom izvještajnog razdoblja nije bilo promjene u poštivanju vjerske slobode od strane vlade.

Bilo je izvještaja o sporadičnim napadima na imovinu Srpske pravoslavne crkve, osobito na područjima koja su bila zahvaćena ratom.

Američka vlada razgovara o vjerskoj slobodi s hrvatskom vladom u sklopu svoje cjelokupne politike promicanja ljudskih prava.

1. dio. Demografski podaci povezani s vjerom

Hrvatska pokriva površinu od 56.542 kvadratna kilometra i ima oko 4,5 milijuna stanovnika. Otprilike 85 posto stanovništva pripada rimokatoličkoj vjeroispovijesti, a šest posto vjernika pripada Srpskoj pravoslavnoj crkvi. Manje od pet posto stanovništva pripada muslimanskoj, židovskoj i ostalim vjerama. Vjerska se pripadnost usko podudara s nacionalnim sastavom stanovništva. Pripadnici pravoslavne vjere, uglavnom srpske nacionalnosti, priklonjeni Srpskoj pravoslavnoj crkvi, uglavnom žive u gradovima i područjima koja graniče s Bosnom i Hercegovinom, Srbijom i Crnom Gorom. Većina pripadnika ostalih manjinskih vjerskih skupina živi u gradskim područjima. Većina useljenika su rimokatolici, Hrvati iz Bosne i Hercegovine.

2. dio. Stanje vjerske slobode

Zakonski/politički okvir

Ustavom je zajamčena sloboda vjeroispovijesti i zakonodavstvo je pridonijelo općenito slobodnom prakticiranju vjere. Zakon na svim razinama u potpunosti štiti kršenje ovog prava od strane vlade i privatnih prekršitelja.

Ne postoji službena državna vjeroispovijest. Međutim, Rimokatolička crkva dobiva novčanu potporu od države, kao i ostale povlastice dogovorene konkordatima između vlade i Vatikana. Konkordati i drugi vladini sporazumi s ostalim vjerskim zajednicama omogućavaju državi da financira plaće i mirovine nekih vjerskih dužnosnika putem vladinog Zavoda za mirovinsko i Zavoda za zdravstveno osiguranje. Brakovi sklopljeni u vjerskim zajednicama koje imaju sporazume s državom, službeno su priznati i nije ih potrebno sklapati u matičnim uredima.

Konkordatima i sporazumima također se uređuje provođenje vjerske nastave u javnim školama i rad vojnih kapelana.

U skladu s konkordatima potpisanim s Katoličkom crkvom, i u nastojanju da se dodatno definiraju njihova prava i povlastice unutar zakonskog okvira, vlada ima dodatne sporazume sa sljedećih četrnaest vjerskih zajednica: Srpskom pravoslavnom crkvom, Islamskom zajednicom u Hrvatskoj, Evangeličkom crkvom, Reformiranom kršćanskom crkvom, Pentekostalnom crkvom, Savezom Kristovih pentekostalnih crkava, Kršćanskom adventističkom crkvom, Savezom baptističkih crkava, Crkvom Božjom, Kristovom crkvom, Pokretom reformiranih adventista sedmog dana, Bugarskom pravoslavnom crkvom, Makedonskom pravoslavnom crkvom i Hrvatskom starom katoličkom crkvom.

I Koordinacija židovskih općina, kao i naknadno osnovana zajednica Bet Israel, željele su sklopiti sličan sporazum s državom. U svibnju 2008. godine vlada je ponudila zajednički sporazum tim dvjema skupinama. Koordinacija židovskih općina izjavila je da ne želi prihvatiti vladinu ponudu i potpisati zajednički sporazum s Bet Israelom, insistirajući na neovisnom sporazumu. Koordinacija židovskih općina također se usprotivila raspodjeli vladinog financiranja tih dviju zajednica, tvrdeći da manja zajednica Bet Israel dobiva neproporcionalno više novca od veće Koordinacije židovskih općina. Bet Israel je prihvatio uvjete zajedničkog sporazuma, čije se potpisivanje očekivalo krajem razdoblja obuhvaćenog ovim izvještajem.

U studenom 2007. godine tri su vjerske zajednice, Crkva cjelovitog evanđelja, Savez crkava "Riječ života" i Protestantska reformirana kršćanska crkva, tužile vladu na Europskom sudu za ljudska prava, navodeći da kriteriji po kojima vlada ocjenjuje kvalificiranost neke skupine da se registrira kao vjerska organizacija krše načelo jednakog položaja svih vjerskih zajednica i da su stoga protuustavni. Nadalje, u optužbama se tvrdi da se ti kriteriji primjenjuju nedosljedno i proizvoljno, ovisno o političkom interesu vlade. U lipnju 2007. godine, tvrdeći da je taj slučaj izvan njegove jurisdikcije, Ustavni sud je odbacio žalbu ove tri skupine iz 2005. godine u kojoj se one žale na odbijanje vlade da sklopi sporazume slične onima s Katoličkom crkvom i još četrnaest zajednica.

Zakon o pravnom položaju vjerskih zajednica iz 2002. godine opširno definira pravni položaj vjerskih zajednica i obuhvaća stvari poput vladinog financiranja, poreznih olakšica i vjerske izobrazbe u školama. O temama kao što su mirovine za svećenike, vjerska služba u vojsci, kaznenim ustanovama i policiji, te priznavanje vjerskih brakova, svaka vjerska zajednica mora zasebno pregovarati s vladom. U siječnju 2008. godine Hrvatski helsinški odbor i članovi manjih vjerskih zajednica kritizirali su taj zakon, tvrdeći da nije dosljedan i da ne jamči ravnopravan položaj svim vjerskim zajednicama.

Vlada kao nacionalne blagdanе obilježava: Sveta tri kralja, uskrsni ponedjeljak, Tijelovo, Veliku Gospu, Sve svete, Božić i Štefanje.

Registracija vjerskih skupina nije obvezna. Međutim, registrirane skupine dobivaju status pravne osobe i uživaju porezne i ostale povlastice. Zakonom je propisano da vjerska skupina mora imati najmanje petsto vjernika i mora biti registrirana kao udruga pet godina da bi se mogla registrirati. Sve vjerske skupine u zemlji prije donošenja ovog zakona 2002. godine registrirane su bez obzira na ove uvjete. Nove vjerske skupine, osnovane nakon donošenja ovog zakona, moraju ispuniti zahtjeve za minimalnim brojem vjernika i vremenom u kojemu su bile registrirane kao udruge. Vjerske skupine sa sjedištem u inozemstvu moraju predati pismeno dopuštenje za registraciju od svojih matičnih zemalja.

Ograničenje vjerske slobode

Vlada je općenito poštivala vjersku slobodu u praksi. Tijekom razdoblja obuhvaćenog ovim izvještajem nije bilo promjene u statusu poštivanja vjerske slobode od strane vlade.

Dužnosnici Srpske pravoslavne crkve izvijestili su da su imali pristup bolnicama i zatvorima u svrhu pružanja pastoralne skrbi, ali su se i dalje žalili na poteškoće u procjeni potrebe za pravoslavnom vjerskom skrbi u vojnim i političkim strukturama. U travnju 2007. godine Ministarstvo obrane ponudilo je Srpskoj pravoslavnoj crkvi ugovor kojim bi se jedan svećenik namijenio isključivo za vojsku. Odgovor Ministarstva unutarnjih poslova nije stigao do kraja razdoblja obuhvaćenog ovim izvještajem.

Pred vladom je i dalje problem olakšavanja povratka izbjeglicama (uglavnom srpske nacionalnosti). Unatoč tome, vlada je postigla napredak na brojnim područjima vezanim uz povratak. Međutim, neki pripadnici srpske nacionalnosti koji su se željeli vratiti u zemlju,

uključujući svećenstvo Pravoslavne crkve, i dalje su imali poteškoća ili su bili suočeni s kašnjenjem u rješavanju raznih administrativnih stvari. Dužnosnici Pravoslavne crkve izvijestili su da se broj svećenika Pravoslavne crkve, koji je nakon rata pao na 30, postupno povećao i ustalio na otprilike 80 svećenika tijekom razdoblja obuhvaćenog ovim izvještajem. Izvori bliski Pravoslavnoj crkvi nastavili su se žaliti da novi svećenici u cijeloj zemlji moraju obnavljati privremene radne dozvole i privremeno boravište u relativno kratkom vremenskom roku. Nemogućnost dobivanja trajnijeg statusa njima i članovima njihovih obitelji onemogućava dobivanje zdravstvene zaštite i mirovina.

Novi Zakon o strancima, koji je stupio na snagu u siječnju 2008. godine, mnogim stranim državljanima ograničava boravak na najviše šest mjeseci, nakon čega moraju šest mjeseci boraviti izvan zemlje. Međutim, mnoge kategorije građana izuzete su od ograničenja boravka na šest mjeseci. Premda tijekom izvještajnog razdoblja ovaj zakon nije imao izravnog utjecaja na strane svećenike, dužnosnici Pravoslavne crkve izrazili su zabrinutost da bi zakon mogao utjecati i na strane misionare, budući da strani svećenici nisu posebno navedeni kao kategorija na koju se primjenjuje izuzeće. Na sastanku s Ministarstvom unutarnjih poslova i Vladinim uredom za odnose s vjerskim zajednicama održanim u ožujku 2008. godine, Pravoslavna je crkva primila usmeno uvjeravanje da vlada namjerava izmijeniti zakon i uvesti povoljnije uvjete za rješavanje statusa stranih svećenika koji zatraže privremeno ili trajno boravište. Dužnosnicima Pravoslavne crkve rečeno je da će u međuvremenu njihovim svećenicima biti omogućeno da obnavljaju dokumente, a da prethodno neće morati napustiti zemlju. Predstavnici Pravoslavne crkve izjavili su da bi novi zakon mogao utjecati na čak polovicu njihovih svećenika, otprilike četrdeset osoba i njihovih obitelji. Zakon pogađa i desetak od ukupno 54 muslimanska svećenika u zemlji. Pet vjerskih zajednica, uključujući Islamsku zajednicu, pridružilo se Srpskoj pravoslavnoj crkvi u ožujku, predlažući izmjene zakona, predlažući poseban status za svećenike, produljenje privremenog boravka, kao i pojednostavljenje procedure dobivanja dozvole privremenog i trajnog boravka. Krajem razdoblja obuhvaćenog ovim izvještajem vlada nije donijela takve amandmane. Vlada zahtijeva da se u javnim školama provodi vjerska izobrazba, premda pohađanje takve nastave nije obvezno. U javnim se školama najčešće predaje katolički vjeronauk. Škole koje ispune propisanu kvotu od sedam učenika manjinske vjeroispovijesti po školi mogu organizirati posebnu nastavu vjeronauka za te učenike. Pravoslavna crkva se žalila da su u rujnu 2007. godine osnovne i srednje škole pri upisu podijelile upitnike u kojima su pitali učenike jesu li zainteresirani za pohađanje vjeronauka. Međutim, u upitnicima se navodno spominjao samo katolički vjeronauk. Predstavnici Pravoslavne crkve zatražili su da se i njihova vjera navede kao jedna od mogućnosti. Ured za odnose s vjerskim zajednicama preporučio je Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa da se ponude i dodatne opcije, ali krajem razdoblja obuhvaćenog ovim izvještajem vlasti nisu dostavile nikakav odgovor.

Dužnosnici Pravoslavne crkve nastavili su izvještavati o tome da se mnoga školska djeca i njihovi roditelji, osobito u gradovima gdje pravoslavni vjernici ne žive u kompaktnim zajednicama, i dalje nerado deklariraju kao pravoslavci, kako bi izbjegli izolaciju. Međutim, dužnosnici Pravoslavne crkve također su izvijestili da se stanje popravilo, jer se povećao broj učenika koji pohađaju takvu nastavu na područjima s većinskim srpskim stanovništvom, poput Knina i Donjeg Lapca. Islamska je zajednica izvijestila da su neke žene imale problema kad su željele izvaditi osobnu iskaznicu s fotografijama na kojima imaju rubac na glavi. U srpnju 2007. godine muftija Omerbašić uputio je dopis ministru unutarnjih poslova u kojemu traži jednoobrazno i povoljno tumačenje propisa o osobnim iskaznicama, kojima se Muslimanima dopušta da izražavaju ovaj vid svoje vjere. Naveo je da neke policijske postaje prihvaćaju takve fotografije, a neke ne. Također je citirao dopis pomoćnika ministra unutarnjih poslova kojim se uskraćuje to pravo ženi iz Vojnića u travnju 2007. godine. Ministarstvo unutarnjih poslova do kraja razdoblja obuhvaćenog ovim izvještajem nije odgovorilo na pismo iz srpnja.

U ožujku 2008. godine židovske su se vođe sastale s predsjednikom, premijerom i gradonačelnikom Zagreba kako bi razgovarale o održavanju židovskih grobova na mjesnim grobljima i o uobičajenoj praksi da se grobovi bez nasljednika mogu srušiti nakon 30 godina, a grobna mjesta ponuditi drugima. Vladini dužnosnici pristali su na sklapanje privremenog sporazuma kojim će se plaćati održavanje grobova i razmotriti promjene te prakse.

I dalje je bilo problema s povratom imovine koja je nacionalizirana i konfiscirana za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine. Velik broj vjerskih zajednica smatra povrat imovine

prioritetom i žali se na sporost u rješavanju tog problema. Povrat sve nacionalizirane ili konfiscirane imovine reguliran je zakonom iz 1996. godine, izmijenjenim 2002. godine. U skladu sa zakonom, samo osobe koje su stekle hrvatsko državljanstvo do listopada 1996. godine mogu podnijeti zahtjev. Što se tiče razdoblja obuhvaćenog zakonom, vladini dužnosnici izjavili su da odluka Ustavnog suda iz 1999. ima zakonodavni učinak, te da njome zahtjevi vezani uz imovinu konfisciranu tijekom prethodno isključenog razdoblja Drugog svjetskog rata sada ulaze u odredbe zakona. Osobe koje nemaju hrvatsko državljanstvo, uključujući one koje su pobjegle iz zemlje i izgubile državljanstvo, u skladu sa zakonom i podzakonskim aktima, ne mogu predati zahtjeve. Pravoslavna crkva napomenula je da je brzina povrata imovine i dalje nedovoljna. Pravoslavna crkva nastavila je tražiti izmjene zakona iz 1996. godine, za koji tvrdi da je otvorio mogućnosti vladi da preprodaje prethodno nacionaliziranu imovinu novim privatnim vlasnicima, čime se povrat još više otežava.

Dužnosnici Pravoslavne crkve bili su osobito zabrinuti zbog nedostatka napretka u povratu nekoliko vrijednih poslovnih i stambenih zgrada u centru Zagreba, napose zgrade kina Zagreb. U lipnju 2007. godine, nakon što je ni sud odbacio njihovu žalbu za povratom te zgrade, dužnosnici Pravoslavne crkve uložili su tužbu Europskom sudu za ljudska prava. Krajem razdoblja obuhvaćenog ovim izvještajem sud još nije donio odluku o glavnoj optužbi, to jest o tome da su hrvatski sudovi pogrešno primijenili zakon kad su odbili zabraniti rušenje te zgrade, a planovi za rušenje zgrade su odgođeni.

Pravoslavna je crkva također nastavila pravne korake započete 2004. godine protiv vlasnika četrdeset stanova u Zagrebu koji su bili u vlasništvu Pravoslavne crkve (a kasnije su nacionalizirani), kako bi spriječili daljnju prodaju stanova. Pravoslavna je crkva također potraživala zemljište u sjevernom dijelu Zagreba. Tijekom razdoblja obuhvaćenog ovim izvještajem nije bilo napretka vezanog uz ova potraživanja ili uz povrat imovine koja je pripadala manastirima, poput poljoprivrednog zemljišta i šuma. Početkom 2008. godine Pravoslavna je crkva otkrila da je država sredinom 1990-ih godina navodno pogreškom upisala nekoliko crkvenih nekretnina u zemljišnim knjigama kao svoje vlasništvo. Pravoslavna crkva pokrenula je pet parnica s ciljem vraćanja nekretnina smještenih u blizini Koprivnice i u Graberju u blizini Zagreba. Nastavljena je obnova velikog broja pravoslavnih crkava, a u 2007. godini pedesetak pravoslavnih crkava i drugih vjerskih zgrada dobilo je novac iz državnog proračuna za projekte obnove. Kako bi bolje iskoristili ograničena sredstva, Pravoslavna crkva i vlada odlučili su se za potpunu obnovu manjeg broja crkava, umjesto za djelomičnu obnovu većeg broja. 2008. godine dužnosnici Pravoslavne crkve pohvalili su suradnju vlade na tom pitanju.

Tijekom izvještajnog razdoblja Katolička je crkva donekle uspjela vratiti svoju imovinu. Crkveni dužnosnici izvijestili su da vlada jasno želi riješiti sve neriješene zahtjeve. Tijekom druge polovice 2007. godine crkveni dužnosnici izvijestili su da je vlada vratila veliko pošumljeno poljoprivredno zemljište u Đakovu, u istočnom dijelu zemlje. Crkveni dužnosnici zamijetili su da je riješena većina zahtjeva za povratom imovine u većini malih biskupija, ali u velikima, s više zahtjeva, poput Zagreba i Đakova, još nije proveden povrat sve imovine. Tijekom izvještajnog razdoblja Crkva je preuzela veliki kompleks vojarnje Kralja Tomislava, koji je dobila u zamjenu za više od dvjesto stanova u Zagrebu koji su nekoć bili u vlasništvu Crkve.

Tijekom izvještajnog razdoblja još nije bilo riješeno nekoliko zahtjeva za povratom židovske imovine, uključujući neke zgrade u Zagrebu.

Islamska zajednica nije imala zahtjeva za povratom imovine. Sredinom 2008. godine trebala je početi izgradnja džamije u Rijeci. Bila je planirana izgradnja džamije u Osijeku, ali administrativne procedure izmjena urbanističkog plana odgodile su gradnju. U studenom 2007. otvorena je džamija u selu Bogovolja blizu Karlovca.

Nije bilo izvještaja o vjerskim zatvorenicima ili pritvorenicima u zemlji.

Prisilno preobraćanje

Nema saznanja o prisilnoj promjeni vjere, pa tako ni maloljetnih državljana Sjedinjenih Država koji su oti ili ilegalno odvedeni iz Sjedinjenih Država, ni o odbijanju vlasti da takvim državljanima dopusti povratak u Sjedinjene Države.

3. dio: Društvena diskriminacija

Bilo je sporadičnog nasilja i prijetnji upućenih vjernicima, vjerskim institucijama i simbolima svih vjerskih skupina, ali njihova je učestalost i težina smanjena. Vjera i nacionalna pripadnost usko su

povezane u društvu, i vjera je u povijesti često služila da se identificiraju ne-Hrvati i da ih se izdvoji radi diskriminacije.

Nevladine organizacije za ljudska prava i vjerski vođe zamijetili su da su cjelokupni nacionalni i vjerski odnosi i dalje bili stabilni. Iznimka su bili povremeni incidenti koji su uglavnom uključivali oskrnuće i vandalizam na nekretninama Pravoslavne crkve, najčešće u dalmatinskom zaleđu i području Knina.

Mediji su izvijestili da je početkom svibnja 2008. na kamenom zidu oko zgrade pravoslavne eparhije u Šibeniku osvanuo prijeteći grafit s antisemitskom porukom. U siječnju 2008.

Pravoslavna općina u Splitu dobila je pismo s neofašističkim prijetnjama upućenim Srbima i Židovima. U pismu, u kojemu se također prijeti predsjedniku Mesiću, veličaju se ustaški koncentracijski logori u Jasenovcu i Staroj Gradiški. Pismo je sadržavalo i protusrpske i antisemitske slogane. Dužnosnici Pravoslavne crkve izvijestili su da su se slični slogani pojavili na fasadi i na ulazu u zgradu Pravoslavne općine u Splitu sredinom siječnja 2008. U siječnju su nepoznate osobe provalile u crkvu Uspenja Presvete Bogorodice u Šibeniku i ukrade dva srebrna kandila. Policija je provela istragu, ali nije pronašla počinitelje ovih incidenata.

Dužnosnici Pravoslavne crkve izvijestili su da je crkva Svetog Đurđa u Kninu tijekom godine dana tri puta napadnuta, a posljednji put u studenom 2007., kad su srušena ulazna vrata i ukraden novac. Prije toga crkva je napadnuta u listopadu i prosincu 2006. godine. U kolovozu 2007. u Šibeniku je petero tinejdžera ušlo u crkvu Uspenja Presvete Bogorodice tijekom mise i pokušalo baciti zapaljenu baklju u crkvu, ali nisu uspjeli.

U vrijeme procesije na blagdan Velike Gospe 15. kolovoza 2007. godine, mediji su izvijestili da su u blizini katoličke crkve u Sinju velikim slovima ispisani uvredljivi grafiti protiv Srba. Policijska istraga nije donijela rezultate.

Tijekom izvještajnog razdoblja, dnevne novine „24 sata“ objavile su anketu u kojoj su građanima postavili pitanje odobravaju li izgradnju džamije s minaretima. Velika većina ispitanika protivila se izgradnji. Muftija Omerbašić požalio se na to da je način na koji je pitanje postavljeno sugerirao negativan odgovor i nije pridonio promicanju sveukupne atmosfere tolerancije. Protiv dnevnog lista nisu poduzete pravne radnje.

Mediji su izvijestili da su se u kolovozu 2007. na zidovima crkve Cjelovitog evanđelja u Zagrebu pojavili grafiti: „Oprez, u ovoj se crkvi okupljaju sekte“. Pastor je to djelo pripisao jednom članu karizmatičkog katoličkog pokreta i spomenuo ranije incidente kad su neke osobe ispred crkve dijelile letke provokativnog sadržaja.

Slučajevi antisemitizma bili su rijetki. U lipnju 2007. vođe židovske zajednice izrazile su zgražanje isticanjem ustaških simbola među publikom na koncertu popularnog nacionalističkog pjevača Marka Perkovića Thompsona u Zagrebu. Židovski vođe u Zagrebu također su kritizirale ovaj događaj kao i ograničeni odgovor vlade na isticanje tih simbola. Nakon koncerta, židovska zajednica u Zagrebu primila je prijeteća pisma antisemitskog sadržaja. U raspravi oko toga treba li nacionalna televizijska postaja HTV prenositi koncert, jedan član programskog vijeća dao je komentare koji su opisani kao antisemitski. Na koncertu istog izvođača održanom u srpnju 2007. godine u Splitu, policija je obožavateljima koji su nosili ustaško znakovlje zabranila ulazak na stadion gdje se održavao koncert. 30. svibnja 2008. Thompson je pjevao na glavnom zagrebačkom trgu, a mali broj ljudi u publici tijekom koncerta koristio se ustaškim simbolima i sloganima. Premijer je sam koncert opisao kao „štetan“, a za one koji su rabili ustaške simbole rekao je da su zavedeni. Policija je izvijestila da pregledava video snimke koncerta kako bi identificirala pojedince, ali do kraja izvještajnog razdoblja nije podigla optužnice.

Nakon jednogodišnje istrage, u travnju 2008. godine, županijski odvjetnici u Požegi zaključili su da nema osnova za podizanje optužnice protiv tvornice šećera koja je u veljači 2007. proizvela i pustila u prodaju paketiće šećera sa slikom Adolfa Hitlera i uvredljivim vicevima na račun žrtava holokausta u koncentracijskim logorima. Županijski odvjetnici tvrdili su da nisu mogli utvrditi da je vlasnik tvornice namjeravao širiti nacionalnu mržnju. Istodobno, državni odvjetnici pokrenuli su izmjene Zakona o javnom redu, kojima bi se omogućilo da se ovakvi zločini procesuiraju kao prekršaji, čime bi se izbjegla potreba da se dokaže namjera širenja mržnje.

4. dio.: Politika vlade SAD-a

Američka vlada razgovara o vjerskoj slobodi s hrvatskom vladom u sklopu svoje cjelokupne politike promicanja ljudskih prava. Tijekom razdoblja obuhvaćenog ovim izvještajem, dužnosnici Američkog veleposlanstva aktivno su radili na poticanju vlade da poštuje vjersku slobodu u

praksi. Osim toga, dužnosnici veleposlanstva često su se sastajali na svim razinama s predstavnicima vjerskih zajednica i manjinskih skupina, kako bi rješavali pitanja ljudskih prava i vjerske slobode.

Objavljeno 19. rujna 2008.